

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ -KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

Recep ÖNAL

Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Balıkesir
Associate Professor, Balıkesir University Faculty of Theology, Balıkesir

onal1975@gmail.com

orcid.org/0000-0002-2571-9949

Öz

Bu makalenin amacı, Avrupa’da son zamanlarda artış gösteren İslamofobi ve Anti-İslamizm bağlamında Müslümanlara yönelik İslam karşıtı söylemlerin Norveç toplumundaki yansımalarını analiz etmektir. 1950’lerden itibaren işçi statüsüyle Norveç’e göç eden Müslümanların kısa zamanda nüfuslarını artırmaları, ekonomik durumlarını iyileştirip, kendi organizasyonlarını kurmaları, siyaset, eğitim ve ekonomide söz sahibi olmaları kısaca misafir işçi konumundan kalıcı hale gelmeleri, Norveç toplumu tarafından endişe ve korku ile karşılanmıştır. Bu durum, medyada, siyasette ve akademik çevrelerde “göçmenler, yabancılar, azınlıklar ve entegrasyon” gibi konuların bir sorun olarak ele alınıp tartışılmasına ve bunun neticesinde özellikle Müslüman azınlıkların Norveç toplumunu tehdit eden bir unsur olarak yansıtılmasına ve toplum içinde İslam karşıtlığı ve düşmanlığının artmasına neden olmuştur. Ayrıca dünyanın değişik ülkelerinde meydana gelen terör olayları da İslam ile ilişkilendirilerek Müslüman azınlıklar, Norveç’in güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Müslümanlara yönelik bu tutum, özellikle 11 Eylül 2001 saldırısından sonra ırkçı ve dışlayıcı İslam karşıtı söylemlere dönüşerek yeni bir boyut kazanmış, Müslümanlara karşı olumsuz bir ortamın oluşmasında önemli rol oynamış ve neticede Norveç toplumunu derinden etkileyen “2006 Karikatür Krizi” ile “2011 Berwick Terör Saldırısı”nın yaşanmasına sebep olmuştur.

Bu makalede yukarıda yakın tarihsel zemin dikkate alınarak önce Norveç’te ifade ve din özgürlüğü konusu ele alınarak, İslam’ın nasıl algılandığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca İslamofobi’nin genel perspektiften tarihsel gelişimi üzerinde durulmuş, Norveç’te İslam karşıtı söylemler ve bunları besleyen sosyo-politik unsurlara dikkat çekilmiştir. Bu söylemler ile “Karikatür Krizi” ve “Berwick Terör Saldırısı” gibi iki önemli olay arasındaki bağlantılar üzerinde durulmuş, her bir olayın Norveç toplumundaki etkileri ve Müslümanlara yönelik yansımaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, Norveç, İslamofobi, İslam, Karikatür Krizi, Berwick Terör Saldırısı.

REFLECTIONS OF ANTI-ISLAMIC RHETORIC IN THE CONTEXT OF ISLAMOPHOBIA IN THE WESTERN WORLD: NORWEGIAN SAMPLE CARTOON CRISIS AND BREVIK TERROR ATTACK

Abstract

The aim of this article is to analyze the reflections of anti-Islamic rhetoric, in the Norwegian society, towards Muslims in the context of Islamophobia and Anti-Islamism, which have recently increased in Europe. Especially with work-based immigrations since 1950, the number of Muslim population in Norway has increased in a considerably short time. Those Muslims who become permanent residents instead of guest workers have improved their economic situations, established their own organizations, and had a say in politics, education and economy. This prompted concerns and fears in the Norwegian

society. Such concepts as “immigrants, foreigners, minorities and integration” have become hot topics of discussion in the media, politics and academic circles, which have created an image of Muslim minorities as a threat for the Norwegian society and that, as a consequence, served for the rise of anti-Islamism and hostility against Muslims. This attitude towards the Muslims has been transformed, especially after the September 11, 2001 attacks, into anti-Islamic rhetoric. Therefore it played an important role in the process of generating a hostile atmosphere against Muslims while at the same time it led to the events of the “Cartoon Crisis” and “Berwick Terror Attack”, which deeply influenced the Norwegian society.

This paper examines the issues of freedom of expression and religious beliefs in Norway, then it tries to analyze how Islam has been perceived in this country. Thirdly, by offering a brief history of Islamophobia in Norway, the study focuses primarily on anti-Islamic rhetoric and social and political factors that promote this rhetoric.

Keywords: Kalâm, Norway, Islamophobia, Islam, Cartoon Crisis, Berwick Terror Attack.

Atf / Cite as: Önal, Recep. “İslamofobi Bağlamında İslam Karşıtı Söylemlerin Batı Dünyasındaki Yansımaları: Norveç Örneği -Karikatür Krizi ve Berwick Terör Saldırısı-”. *Kader* 16/2 (Aralık 2018): 373-403.

Summary

The issue of immigration is one of the subjects that appear on the European media everyday. The problem takes various forms in different European countries, especially depending on the intensity of immigration. Norway is one of the countries that receive an intensive migration. The most important factor in the preference of Norway, which has a multicultural structure, by the immigrants is its recognition as the most important country of the West in terms of basic human rights and freedom. Also it should be added that living standards in Norway are at the highest level with the environment of democracy and tolerance.

On the other hand, the increase in the rate of immigrants in general and especially that of Muslims in Norway has led to a number of social, cultural and economic problems. The population growth of Muslims in Norway is constant and as is their economic improvement. The integration of Muslims into the Norwegian society in the different phases of life from education to politics has caused anxiety and fear. This fear gained a new dimension, especially after the September 11 attacks (2001), as in other Western countries, turning into a more racist and exclusionary anti-Islamic rhetoric against Muslims in Norway. In addition, by associating Islam with terrorist attacks in different countries of the world, the Muslims of Norway has been regarded as a threat to the society. This attitude towards Muslims has led to an increase in anti-Islamic rhetoric day by day. In this context, the discourses of Islamophobia and Anti-Islamism were frequently brought to the agenda and thus, a negative atmosphere was created against Muslims. The Muslims have not been assimilated in the way that the Norwegians may desire, but their strict adherence to their religious and national values has played an important role in this. Therefore, anti-Islamic rhetoric in Norway becomes the case time to time.

The anti-Islamic rhetoric of the Norwegian media, non-governmental organizations and the right-wing political parties have caused two important events to erupt and deeply affect Norwegian society, and cause protests. One of

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

them was the “Cartoon Crisis” which took place in 2006 and aimed at representing Islam as the source of violence. The other was the terror attack carried out by Brevik in 2011. These two incidents caused the discussions on Islam and Muslims and those discussions has been always on the agenda. In this connection, the media has played an important role in promoting the impression that Muslims are a threat to the country’s security and the Norwegian culture.

Now, the most important problems faced by Muslims in Norway are Islamophobia and anti-Islamism. From this point of view, it should be mentioned that the problems faced by Muslims in the Norwegian society are not different from the problems encountered in other European countries. However, we must say that Muslims are in a better position in Norway than other Western countries in terms of practicing their beliefs and utilizing socio-cultural and economic opportunities. Since the freedom of religion was accepted as a constitutional right, with an article added to the Constitution in 1960s and 1964, in order for the immigrants of different religions to practice their religion freely.

In addition, the "Law on Religious Communities" was enacted on 13 June 1969 in order to ensure the freedom of religion in which all beliefs could be freely experienced. With this new law, Islam gained legal status at the state level. The Muslims have been taken into consideration by the state and provided an environment in which they can live their religions freely.

On the other hand, the cartoon crisis did not create a huge social conflict in Norway, unlike Denmark and France. It is because of positive initiatives of Norwegian officials, some politicians, and Christian and Muslim leaders. In addition, the Berwick terrorist attack in the country on July 22nd, 2011, did not create the expected effect, either, even though it caused a trauma to the Norwegians at first and slightly made the Norwegians consider Islam as a threat to the security of the country. In contrast to other Western countries, the Norwegian authorities played an important role in defending the essential elements of democracy, such as freedom and diversity, by defending Muslims and their rights and by following a more peaceful and moderate policy in the discussions on Islam.

Giriş

Lügatte “İslam korkusu” anlamına gelen “İslamofobi” kelimesi sosyoloji ve siyaset biliminde İslam ve Müslümanlardan korkmayı, çekinmeyi ve hoşlanmamayı ifade eder. Kimi zaman İslam ve Müslümanlara karşı beslenen düşmanlığı, kini, nefreti, ayrımcılığı ve ırkçılığı ifade etmek için de kullanılmaktadır.¹ Bu tanımlara bakıldığında anti-İslamizm (İslam düşmanlığı) kavramı ile yakın ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu iki terim aralarındaki temel fark İslamofobi’nin sosyolojik bir muhtevayı, Anti-İslamizm’in ise daha çok ideolojik ve siyasî bir tutumu

¹ Rachel A. Bloul, “Anti-Discrimination Laws, Islamophobia, and Ethnicization of Muslim Identities in Europe and Australia”, *Journal of Muslim Minority Affairs* 28/1 (2008): 10.

yansımasıdır.² Dolayısıyla sağlam bir gerçekliğe dayanmadığı halde İslam'dan ve Müslümanlardan çekinme, korkma ve kaçma içgüdülerini ifade eden İslamofobi, İslâm karşıtlığını ve düşmanlığını ifade eden anti-İslamizmin bir ön aşaması olarak değerlendirilebilir.³ Bu açıdan bakıldığında Anti-İslamizim'in muhteva itibarıyla daha tehlikeli olduğu anlaşılmaktadır.

İslamofobi kelimesi bilimsel çalışmalarda ilk kez 1991 yılında kullanılmış, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'daki Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik terör saldırısından sonra Amerika ve Avrupa'nın medyasında, siyasetinde ve akademik çalışmalarda İslam karşıtlığının ve Müslümanlara karşı yapılan ayrımcılığın meşrulaştırılması için sıkça kullanılan küresel bir kavram haline dönüştürülmüştür.⁴ Bu süreçte İslamofobi, Batı'nın yeni bir oryantalist politikası olarak benimsenmiş, İslam'ı ve Müslümanları bastırmak ve aşağılamak suretiyle Hıristiyanlık ve Yahudiliğin "üstün" olduğunu kanıtlamanın bir aracı olarak kullanılmıştır.⁵ Bu durum Batı'da Müslümanlara yönelik çeşitli baskı ve asimilasyon politikaların daha da yaygınlaştığına neden olmuştur. Öyle ki İslamofobi ve Anti-İslamizm çatısı altında yürütülen İslam düşmanlığı, Batılı ülkelerde neredeyse "ana akım" haline gelmiştir. Bunun en iyi örneği Fransa, Almanya, Danimarka, İsveç ve Norveç gibi ülkelerdeki aşırı sağcı grupların Müslümanlara karşı birleşerek İslam'ı ortak düşman kabul etmeleri,⁶ bu yönde cephe alıcı söylem ve eylemlerde bulunmalarıdır.⁷ Bilhassa Sosyal demokrasi'nin kalesi olarak bilinen İskandinavya'nın tüm ülkelerinde, ülke siyasetinin kaderini belirlemede önemli rol oynayan sağ partiler, İslam'ı terörle ilişkilendiren ifadelerle yer vererek İslam düşmanlıklarını girerek arttırmışlardır. Bu bağlamda Finlandiya'daki Öz Finler, İsveç'teki İsveç Demokratları, Danimarka'daki Halkın Partisi ve Berwick'in de üyesi olduğu Norveç'teki İlerleme Partisi folklorik giysiler, kültürel öğeler ve imgeleri kullanarak yabancı düşmanlığını teşvik etmişlerdir.⁸ Dolayısıyla demokrasi, özgürlük ve hoşgörü ülkesi olan Norveç gibi İskandinav ülkelerinde de İslam karşıtı söylemlere de zaman zaman rastlanmaktadır. Bunun birçok sebepleri vardır. Müslümanların iş ve eğitim hayatında daha aktif hale

² Kadir Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım", *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan-Özcan Hıdır (Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2007), 27-28, 42-43.

³ M. Ali Kirman, "İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?", *Journal of Islamic Research* 21/1 (2010): 23.

⁴ Arthur F. Buehler, "İslamofobi: Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması", trc. Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 55/1 (2014): 123-140; Oya Akgönenç, "İslama Fobya İle Mücadele", *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*, ed. Osman Alacahan - Betül Duman. (Ankara: Kemal İbn-i Hüمام Vakfı Yayınları, 2012), 17.

⁵ M. Murat Erdoğan, "Batı Dünyasında İslamofobi ve Yeni Mücadelenin Psikolojik Alanı", *Stratejik Düşünce Dergisi* (Ekim 2012): 23.

⁶ 2011 yılında Norveç'te 77 kişinin ölümüne neden terör saldırısının faili Anders Behring Berwick'in Hollanda'daki Geert Wilders, Almanya'da Theo Sarrazin, Fransa'da Le Pen gibi bazı aşırı sağ siyasetçilerinden ilham aldığı belirtilmesi de bu görüşü destekler mahiyettedir. Detaylı bilgi için bk. Andrew Behring Berwick, "2083-A European Declaration of Independence", erişim: 10 Mayıs 2017, https://fas.org/programs/tap/_docs/2083_A_European_Declaration_of_Independence.

⁷ Ayhan Kaya, "İslamofobi Karşısında Kurulması Gereken Söylemin İpuçları", *Mostar* 79/6 (2011): 36.

⁸ Sezin Öney, "Vicdanın İslamofobi, Yabancı Korkusu ve Aşırı Sağın Şeytan Üçgeninde Kaybı: Avrupa'nın Değişen Zihin Coğrafyası", *Mostar* 79/6 (2011): 39-40.

gelerek söz sahibi olmaları ve kendi organizasyonlarını kurarak İslam'ın kurumsallaşmasını sağlamaları gibi faktörler bunlar arasında sayılabilir. Çünkü Müslümanların lehine olan bu gelişmeler Norveç'teki bazı çevrelerin dikkatini çekmiştir. Özellikle medyada, siyasî ve akademik çevrelerde Müslümanların bu durumu ele alınmış, bu çerçevede onların dinî ve kültürel kimlik ve değerleri gündeme getirilerek tartışma konusu yapılmıştır. Yapılan tartışmalarda Müslüman göçmenlerin dinî ve kültürel değerlerinin Norveç değerleriyle uyuşmadığı, bu nedenle Müslümanların Norveç toplumuna uyum sağlamalarına engel teşkil ettiği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan dünyanın değişik ülkelerinde meydana gelen terör olayları da İslam ve Müslümanlarla ilişkilendirilerek, Müslüman toplum Norveç'in güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak gösterilmeye çalışılmıştır.⁹

1. Norveç'te Din ve Düşünce Özgürlüğü

Din ve düşünce özgürlüğü, ilk kez 12 Haziran 1776 tarihinde "Virginia Haklar Bildirisi"nde yer almış, daha sonra 1789 "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi"nin 10. ve 11. maddesine girmiş, en açık biçimiyle ise "BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"nin 18. maddesinde daha net ve ayrıntılı biçimde zikredilmiştir.¹⁰ Demokrasinin vazgeçilmez en temel unsurlarından biri, hiç şüphesiz herkese din ve düşünce özgürlüğünün sağlanmasıdır. Düşünce özgürlüğü bir kimsenin söyledikleri ya da düşündükleri sebebiyle zulme ve baskıya uğramaması demektir. Bu bakımdan demokrasilerde düşünce özgürlüğü büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Norveç, herkese din özgürlüğü ve kendi düşüncelerini ifade etme hakkı tanımıştır. Bugün Norveç, dinî eğitim ve öğretim, dinî organizasyon kurma ve tören ve toplantı düzenleme hakkı gibi din ve ifade özgürlüğünün doğal bir uzantısı olan hakların kabul edildiği devletlerin en başında gelmektedir.

Norveç tarihinde din özgürlüğü ile ilgili ilk olumlu adım, 1845 yılının başlarında Lutheran (Protestan) dışındaki diğer Hıristiyan topluluklarına özgürce yaşayabilecekleri bir kanun çıkarılmakla atılmıştır. Bu kanun sayesinde Katolikler ilk olarak 1845'te Oslo'da kiliselerini oluşturmuştur.¹¹ 1850'lerde de Devlet Kilisesi (Protestan Kilisesi) dışında Katolik Kilisesi, Amerikan Evangelist Kilisesi ve

⁹ Norveç'te İslamofobi ve Anti-İslamizm gibi İslam karşıtı söylemlerde bulunan kişi, dernek ve cemiyetler üzerinde diğer Batı ülkelerine nispeten daha az araştırma yapılmıştır. Bu yönde yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında Oddbjørn Leiroik, Kari Vogt, Christine M. Jacobsen, Cora Alexa Døving gibi Norveç kökenli akademisyenler ön plana çıkmaktadır. Ancak özellikle 22 Temmuz 2011'de Anders Behring Berwick tarafından düzenlenen terör saldırısından sonra konuyla ilgili daha fazla akademik araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu konuda detaylı birli için bk. Recep Önal, *Avrupa'da İslam ve Müslüman Azınlıklar*, 2. Baskı (Bursa: Emin Yayınları, 2017), 415-454.

¹⁰ Şeref Ünal, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* (Ankara: TBMM Basımevi, 1995), 206; Ömer Yılmaz, "Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Ulus Anayasalarında Din ve Vicdan Özgürlüğü", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 11/1 (2007): 301.

¹¹ Per Kværne-Kari Vogt, *Religionsleksikon* (Oslo: Cappelen Akademisk, 2002), 273; Anne Stensvold, "Amerikansk Vekkelses: Kristendom i Norge", *Norges Religions Historie*, ed. Arne Bugge Amundsen (Oslo: Universitetsforlaget, 2005), 342; Tarald Rasmussen, "Religion i Norge", *Store Norske Leksikon*, ed. Petter Henriksen, (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005), 11: 243).

Mormonlar gibi farklı inanç gruplarına ülke içinde cemaatler kurmalarına müsaade edilmiş, Yahudilerin ülkeye giriş yasağı da 1851’de kaldırılmıştır.¹²

Din özgürlüğüne yönelik asıl gelişmeler ise 1960 yılından sonra gerçekleşmiş, bu tarihten günümüze kadar Norveç toplumunda dinî çoğulculuk gittikçe artarak yerleşmiştir. Özellikle 1964’te Anayasaya ilave edilen bir maddeyle din özgürlüğü anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir. Bu tarihten itibaren bütün dinler ülke içinde cemaatlerini kurma hakkına sahip olmuşlardır. Ancak 1969 yılına kadar gerek kamusal alanda gerekse din eğitiminin verilmesinde din özgürlüğünü kısıtlayıcı bir takım uygulamalar devam etmiştir. Ancak 1969’da kabul edilen “Dinî Cemaatler Kanunu” ile başta Müslümanlar olmak üzere diğer inanç mensuplarına anayasal bir hak olarak din özgürlüğü sağlamış, bireyler arasında hiçbir ayırım yapmadan inançlarını rahat ve özgür bir şekilde yaşayabilecekleri anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir.¹³ Norveç, ilerleyen süreç içerisinde bu özelliğini daha da güçlendirmiştir. Örneğin devletin resmî kilisesi olan “Evangelist-Lutheran Kilisesi”nin yanı sıra devlete kayıtlı diğer tüm din ve inanç toplulukları ayırım gözetilmeksizin yasal statü kazanmış ve kamu desteği alma hakkına kavuşmuştur.¹⁴ Bu imkân sayesinde Norveç toplumunda din ve kültür alanında örgütlenme ve dernekleşme düzeyi oldukça yüksek seviyeye ulaşmıştır. Ayrıca hükümetin böyle bir uygulama başlatması farklı dinler arasında ayrımcılığın bırakılarak her bir din mensubuna eşit davranma yolunda atılmış önemli bir adım olduğunu da göstermiştir.

Diğer taraftan Norveç’e yerleşen Müslüman göçmenler ve farklı Hıristiyan toplulukları ile Norveç Hümanist derneğinin girişimleri neticesinde devlet kilisesinin toplum üzerindeki baskın unsuru giderek zayıflamıştır. Ayrıca din özgürlüğü ve çok kültürlülük ekseninde yapılan akademik tartışmalar da hak ve özgürlüklerin daha da genişletilmesine katkıları sağlamıştır. Bilhassa solcu akademisyenler tarafından Norveç’in çok kültürlü bir toplum olduğuna dikkat çekilmiş, fırsat eşitliğine vurgu yapılarak çok kültürlülük ve din özgürlüğü savunulmuştur. Bu çerçevede farklı değerlere ve kültürlere sahip olan vatandaşların sosyal katılımlarına, kültürel gelişmelerine ve yaşam koşullarına olanak verilmesi gerektiği dile getirilmiştir.¹⁵ Bu durum karşısında Norveç hükümeti tarafından yeni politikalar geliştirilerek, dini ayrımcılığın ortadan

¹² Kværne - Vogt, *Religionsleksikon*, 273.

¹³ Rasmussen, “Religion i Norge”, 243; Bernt T. Oftestad, *Den Norske Statsreligionen* (Kristiansand: Høyskole Forlaget, 1998), 263-265. Samtidig er forskjellene mellom religioner og livssyn også et viktig konfliktpotensial.

¹⁴ Christine Jacobsen-Oddbjørn Leirvik, “Norway”, *Yearbook of Muslims in Europe*, ed. Jørgen Nielsen - Samim Akgönül - Ahmet Alibasic - Egdunas Raciun (Boston: Brill Leiden, 2012), 4: 447; Oftestad, *Den Norske Statsreligionen*, 263-264.

¹⁵ Bk. Rasmussen, “Religion i Norge”, 241-243; Christine M. Jacobsen, “Theory and Politics in Research on Muslim Immigrants in Norway”, *Journal for the Scientific Study of Islam* 3/2 (2008): 32-35.

kaldırılması ve farklı din mensuplarına daha çok din özgürlüğü sağlanması amaçlanmıştır.¹⁶

Ülkede yaşanan bu gelişmelerde en önemli faktör hiç şüphesiz Norveç hükümetinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası yasaları imzalamış olmasıdır. Çünkü bu yasaların onaylanması ile uluslararası arenada din ve inanç özgürlüğü kabul edilmiş ve bu yasalar çerçevesinde ülkenin yasalarında uyum süreci başlatılmıştır.¹⁷ Bu gelişmeler neticesinde ülkedeki herkesin dinlerini özgürce yaşayabilmeleri ve düşüncelerini rahatça dile getirebilmeleri garanti altına alınmıştır. Bu bakımdan Norveç, günümüzde insan hakları ve hürriyeti açısından en önde gelen bir Avrupa ülkesi olarak kabul edilmiş, bilhassa 1960'ların sonlarından itibaren daha fazla göç alan bir ülke konumuna gelmiştir.¹⁸ Fakat zaman içerisinde göçmenlerin nüfuslarını artırmaları, ekonomik durumlarını düzelterek iş ve eğitim hayatında söz sahibi olmalarının yanı sıra dinler ve inançlar arasındaki önemli farkların olması kamuoyunda çeşitli tartışmaların yaşanmasına da neden olmuştur. Söz gelimi 1980'lerden itibaren Norveç kamuoyunda tartışılan en önemli konulardan biri, Norveç'e yerleşen göçmenler olmuştur. Tartışmalar daha çok "Müslümanlar ve İslam" üzerinde yoğunlaşmıştır. Bugün konuya ilişkin yapılan akademik çalışmalara bakıldığında da ele alınan temel konuların başında "İslam, Müslüman, Göç, Yabancı ve Entegrasyon" konularının geldiği görülmektedir.¹⁹

2. Norveç'te İslam Algısı

İslam dini 21. yüzyılın başında Avrupa'nın pek çok bölgesinde en hızlı büyüyen din haline gelerek, Hıristiyanlıktan sonra, Avrupa'nın ikinci büyük dini olmuştur. Özellikle 1990'lardan sonra Balkanlar ve Güneydoğu Avrupa'dan gelen göçler sayesinde İslam dini, Avrupa'da sosyal ve siyasal yaşamda önem kazanmış ve etkili hale gelmiştir.²⁰ Bu durum Norveç için de geçerli olmuştur. Zira Norveç'te İslam, Müslüman sayısı itibarıyla Hıristiyanlıktan sonra ikinci büyük din olmuştur.²¹ 1960'ların sonlarından itibaren Norveç'e yerleşen Müslüman göçmenler İslam'ın yayılmasında önemli rol oynamışlardır.

¹⁶ Oddbjørn Leirvik, "Christianity and Islam in Norway: Politics of Religion and Interfaith Dialogue", *Canadian Diversity* 4/3 (2005): 7; a.mlf., "Muslims in Norway: Value Discourses and Interreligious Dialogue", *Tidsskrift for Islamforskning* 8/1 (2014): 144, 149-151.

¹⁷ Den Norske Kirke, *Religionsfrihet og Religionspolitikk, Delrapport* (Oslo: Kirkens Informasjonstjeneste, 2001), 15; Anne Stensvold, "From Monopoly to Pluralism: Norwegian State Religion in the Modern Era", erişim: 29 Ekim 2017, <http://kotor-network.info/papers/Kotor2004/NorwayStensvold.htm>.

¹⁸ Leirvik, "Muslims in Norway: Value Discourses and Interreligious Dialogue", 145.

¹⁹ Bu konuda yürütülen tartışmaların detayları hakkında bk. Jacobsen-Leirvik, "Norway", 445; Önal, *Avrupa'da İslam*, 262-268.

²⁰ Kari Vogt, "İslam", *Store Norske Leksikon*, ed. P. Henriksen (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005), 7: 619.

²¹ Elise Grimsrud Christensen, *Fremstillinger av Den Andre i en Norsk-Muslimsk Kontekst* (Oslo: Universitetet i Oslo Press, 2010), 37; Zan Strabac-Marko Valenta, "Attitudes Toward Muslims in Norway", *Islamofobia in The West*, ed. March Helbling (London: Routledge, 2012), 57-58.

Norveç Hükümeti, 13 Haziran 1969 yılında çıkartılan kanun gereği İslam, Budizm, Hinduizm ve Yahudilik gibi dinleri resmî olarak tanımıştır.²² Dolayısıyla Norveç'te İslam, resmen tanınarak Müslümanlar muhatap alınmıştır. Ayrıca kanunlarının tüm dinlere verdiği özgürlükler çerçevesinde Müslümanlara dinlerini özgürce yaşayabilmeleri için çeşitli imkânlar verilmiştir. Bu sayede İslam dini, Norveç kökenli olanlar arasında da giderek yayılmaya başlamıştır. Bu durumu tehlikeli bulan Norveç'in aşırı sağ parti ve örgütleri kültürel ve etnik çatışmalar olduğu gerekçesiyle göçmenlerin gelişini engelleyici ya da kısıtlayıcı göç politikaları istemektedirler. Çünkü onlara göre göçmenlerin çoğunluğu Müslüman olan ülkelerden gelmektedir.²³ İşçi partisi ise daha ılımlı bir politika izlemektedir. Bu çerçevede göçmenlere özelde Müslümanlara karşı yürütülen politikalara bakıldığında Norveç'te birbirinden farklı iki farklı eğilim karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, çok kültürlülüğün önemini dikkat çekerek göçmenlere karşı daha ılımlı bir politika izleyen İşçi Partisi'dir. Yabancıların kendi milli ve dini değerlerini koruyarak topluma uyum sağlayabileceklerine inanmakta ve bu durumun Norveç toplumu için bir zenginlik olduğunu savunmaktadır. Diğeri ise göçmenlerin Norveç'e gelmesine karşı olan ve İslam karşıtı söylemleri ile bilinen ırkçı ve aşırı sağcı İlerleme Partisi'dir. Parti mensupları sözde Norveç'in öz kimliğine sahip çıkma ve ülke güvenliğini sağlama adına ülkede yaşayan göçmen grupların dinî ve kültürel değerlerinin Norveç değerleriyle uyuşmadığını, dolayısıyla topluma uyum sağlamada bir engel teşkil ettiğini, bu nedenle göçmenlerin kendi değerlerini terk ederek Norveç değerlerini benimsemeleri gerektiğini savunmaktadır. Sağ parti yetkililerinin Müslümanlara karşı bu olumsuz tutumlarından dolayı, Müslüman seçmenler tercihlerini İşçi Partisi yönünde kullanmışlardır.²⁴

3. İslam Karşıtı Söylemlerin Son Dönem Anatomisi

"Norveç'in İslamlaşmasını Durdur Birliği" ve "Norveç Savunma Birliği" gibi İslam karşıtı kuruluşlar ile İlerleme Partisi ve Sağ Parti, Yeni Hıristiyan Partisi gibi sağ popülist akımlar tarafından yapılan İslam karşıtı söylemler, son dönemlerde Norveç toplumunu derinden etkileyen, çeşitli çatışmaların yaşanmasına neden olan iki önemli olayın patlak vermesine sebep olmuştur. Bunlardan biri "2006 Karikatür Krizi" diğeri de "2011 Berwick Terör Saldırısı"dır. Norveç'te İslamofobi ve Anti-İslamizm'in Norveç toplumundaki seyri bakımından bu iki olayın öncesinde ve sonrasında gelişmelerin ele alınıp incelenmesi önem arz etmektedir.

3.1. Karikatür Krizi

2006'dan itibaren Norveç'in yazılı ve görsel medyasında açık bir şekilde İslam'ı, Hz. Muhammed'i ve Müslüman toplumu tahkir edip, alaya alan yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Halkı Müslümanlara karşı kin ve nefrete teşvik edici

²² Kværne - Vogt, *Religionsleksikon*, 169; Jacobsen - Leirvik, "Norway", 445).

²³ Strabac - Valenta, "Attitudes Toward Muslims in Norway", 57-58.

²⁴ Jacobsen-Leirvik, "Norway", 453; Leirvik, "Muslims in Norway: Value Discourses and Interreligious Dialogue", 144.

**İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-**

yayınlarıyla dikkat çeken ve her fırsatta İslam karşıtı söylemleriyle ön plana çıkan bu yayın organları arasında “Magazinet” ve “Levende Ord” dergileri, “Norge IDAC” gazetesi ve günlük çıkan “Dagen” gazetesidir.²⁵ Genel olarak Hıristiyan sağ akımların temsilcileri olarak bilinen bu yayın organları, İslam’a ve Müslümanlara karşı olan yayınlarıyla ülke içinde toplumsal çatışmaların ve krizlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan biri, üzerinde en çok tartışılan Karikatür Krizi’dir. Krizin ortaya çıkması Norveç’in aylık dergisi “Magazinet”te Hz. Muhammed’e hakaret eden bir karikatürün 10 Ocak 2006’da yayınlamasıyla gerçekleşmiştir.

Aslında dünya basını “karikatür krizi” tabiriyle Norveç’ten daha önce (30 Eylül 2005’te) ilk kez Danimarka’da Jyllands Posten gazetesinin açtığı “Muhammed Karikatürleri” yarışması ile tanışmıştır. Bu olayı kısaca hatırlatacak olursak; Danimarka’nın günlük yayın yapan en prestijli gazetesi olan Jyllands-Posten,²⁶ ifade özgürlüğü kisvesine bürünerek Hz. Muhammed’i küçük düşüren karikatürler yayınlamıştı. Bu karikatürler arasında özellikle Kurt Westergaard tarafından çizilen karikatürde Hz. Muhammed bombalı bir terörist olarak tasvir edilmesi, Müslümanların büyük tepkisini çekmişti. Karikatürün yayınlanması, ülkede yaşayan binlerce Müslüman tarafından İslam’a saldırı olarak değerlendirildi ve büyük bir tepkiyle karşılandı.²⁷ Müslümanların bu tepkilerine rağmen Danimarka’nın o dönemki başbakanı Anders Fogh Rasmussen, sözde ifade özgürlüğü gerekçesiyle Müslümanlara yönelik bu hakarete sessiz kaldı. Başbakanın sessiz kalması ve özellikle 11 Müslüman ülkenin Büyükelçilerinin kendisiyle görüşme taleplerini reddetmesi ülkede yaşayan bütün Müslümanların tepkisinin büyümesine ve ülkenin birçok yerinde protesto gösterilerinin başlamasına neden oldu. Danimarka’da başlayan bu protesto ve gösteriler, kısa sürede ülke dışına da taşarak Batı’nın ve İslam dünyasının değişik bölgelerine yayılarak Danimarka’nın yakın tarihine “Karikatür Krizi”²⁸ olarak kaydedildi.²⁹

Danimarka’da yaşanan bu olaydan yaklaşık üç ay sonra (10 Ocak 2006) benzer bir kriz, daha önce Jyllands-Posten gazetesinde yayınlanan Hz. Muhammed’e hakaret içerikli karikatürün alıntı yaparak “Magazinet” dergisinde yayınlanmasıyla Norveç’te yaşandı. Dergide yayınlanan karikatür ile İslam dini “şiddet kullanmaktan sakınmayan bir din” olarak gösterilmeye çalışılmış, Müslümanlar

²⁵ Bunların dışında İslam karşıtı yayın yapan diğer yayın organları ise “Aftenposten” ve “Dagbladet” gazeteleridir.

²⁶ Jyllands - Posten gazetesi Danimarka’da göçmenlerin ve Müslümanların aleyhinde yayın yapan bir çizgide olduğu bilinmektedir.

²⁷ Under Samme Himmel, “Aktuelle Spørsmål: Karikaturtegning Karikaturer av Profeten Muhammed”, erişim: 25 Eylül 2014, http://undersammehimmel.cappelendamm.no/c34962/artikkel/vis.html?tid=75288&strukt_tid=34962.

²⁸ Danimarka’da ortaya çıkan karikatür krizi hakkında daha geniş bilgi için bk. İsa Kuyucuoğlu, “Danimarka’da Karikatür Krizi ve Yankıları”, *Batı Dünyasında İslamofobi*, ed. Kadir Canatan - Özcan Hıdır (Ankara: Eski Yeni Yayınevi, 2007), 405-434.

²⁹ Oddbjørn Leirvik, “The Cartoon Controversy in Norway: The New Christian Right and Liberal Fundamentalism Confronting Islam?”, *Fundamentalism in the Modern World*, ed. Ulrika Mårtensson (London: I.B. Tauris, 2011), 2: 125-126.

kışkırtılarak Norveç toplumunda çatışmacı bir ortam yaratılması hedeflenmişti.³⁰ Karikatürlerin yayınlanmasındaki bir diğer hedef de İslam'a karşı veya Müslümanların duyarlı olduğu bir konuda aşağılayıcı bir yayın yapılarak, Müslümanlar kışkırtılacak, daha sonra da Müslümanların gösterdiği bu tepkiler gerekçe gösterilip, Müslümanların şiddet yanlısı olduğuna yönelik tezleri kanıtlamaya çalışmaktı.³¹ Ancak Norveç'te bu olay, beklenildiği etkiyi yaratmamış, Danimarka'daki gibi bir kriz haline dönüşmemiştir. Çünkü Norveçli yetkililer, Danimarka başbakanının aksine yayınlanan karikatürlere sessiz kalmamış, krizin daha fazla büyümeden çözüme kavuşturulması için olumlu bir tutum sergilemişlerdir. Norveç'te sosyal demokrat liderliğindeki hükümet (İşçi Partisi), kriz süresince Hıristiyan ve Müslüman diyalogunu sağlamak için kurulan Norveç Kiliseler Birliği ve İslam Konseyi İletişim Grubu gibi organizasyonlar ile Norveç İslam Konseyi gibi Müslüman kuruluşlarla işbirliği yapmıştır. Hatta güçlü bir siyasî çoğunluk temelde ifade özgürlüğüne karşı olmadıklarını, ancak bu özgürlüğün suiistimal edilerek dinî duyguların kasıtlı prokative edilmesi için kullanılmasına karşı olduklarını ifade ederek Müslümanlara sahip çıkmışlardır.³² Ayrıca diğer siyasetçiler, Hıristiyan ve Müslüman din adamları da krizin aşılması için ortak toplantılar tertip etmişlerdir.³³ Bu bağlamda Hıristiyan liderlerinden oluşan geniş bir grup çeşitli Müslüman organizasyonların liderleriyle bir araya gelmiş, yapılan ortak açıklamada Müslümanlara gösterecekleri tepkilerde sağduyulu olmaları ve provokasyonlara gelmemeleri gerektiği yönünde uyarılarda bulunulmuştur. Ayrıca ifade özgürlüğünün temel insan haklarından biri olduğu, ancak dini inançlara saygı ve hoşgörünün gösterilmesi gerektiğine da vurgu yapılarak *Magazinet* dergisinin aşırıya gittiği belirtilmiştir.³⁴

2010 yılında Norveç'in *Aftenposten* ve *Dagbladet* gibi ülkenin en önemli ve yüksek tirajlı gazetelerinde de Hz. Muhammed'e hakaret içeren karikatürler yayınlanarak Norveç'te tekrar karikatür krizinin çıkması istenmiştir. İlk olarak *Aftenposten*, Danimarka'da yayınlanan karikatürleri çizen Kurt Westergaard'a yapılan tehditleri eleştirmek ve Westergaard'a destek vermek amacıyla 2005'te Danimarka'da yayımlanan karikatürleri bir kez daha yayınlamış (Ocak 2010) ve bunun bir basın özgürlüğü olduğunu savunmuştur. Bundan kısa bir süre sonra Norveç Polis Güvenlik Servisi (PST)'nin sosyal paylaşım sitesi olan Facebook'ta Hz. Muhammed'e hakaret içeren bir karikatür paylaşılmış, *Dagbladet* gazetesi de bu paylaşımı manşetten vererek Hz. Muhammed'e karşı büyük bir saygısızlıkta bulunmuştu. Gazetelerin bu haberleri ülkedeki Müslümanların yanı sıra farklı din

³⁰ Oddbjørn Leirvik, *Religionspluralisme: Mangfold, Konflikt og Dialog i Norge* (Oslo: Pax Forlag, 2010), 55.

³¹ Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", 56.

³² Leirvik, "The Cartoon Controversy in Norway", 125, 127-128; Leirvik, "Muslims in Norway", 153.

³³ Jila Hassanpour, "Kritikk og Krenkelse", erişim: 10 Ekim 2014, <http://www.im.no/dialog/entry/fellesuttalelse-fra-imamer-i-norge-v15-6>.

³⁴ Leirvik, *Religionspluralisme*, 57; De Norsk Kirke, "Religious leaders in Norway denounce the publication of caricatures", erişim: 3 Şubat 2014, <http://www.kirken.no/english/news.cfm?artid=75655>.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

mensubu birçok Norveçli tarafından açık bir “provokasyon” olarak değerlendirilmişti.³⁵

Gazetelerde karikatürlerin yayınlanması üzerine sayıları yaklaşık 3.000’i bulan Müslümanlar, 14 Şubat 2010’da Oslo Üniversitesi Hukuk Fakültesi önünde protesto gösterileri düzenlemişler, duyulan rahatsızlıklar yasal düzeyde dile getirilmiştir.³⁶ Öte yandan İslam Konseyi de yazılı açıklama yaparak bu karikatürlerin yayınlanmasına izin veren PST ile Dagbladet gazetelerini uyarmıştır.³⁷ Bu girişimler neticesinde Hz. Muhammed’e hakaret içeren karikatürlerin yayınlanmasıyla yeni bir kriz ortamının yaşatılmak istenmesi engellenmiştir. Dolayısıyla Norveç’te karikatür olayının krize dönüşmemesi ve şiddet içerikli protestolarının yapılmaması yönünde Norveç Kiliseler Birliği ve İslam Konseyi İletişim Grubu önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. Hatta İslam Konseyi bu krizin fazla büyümeden önlenmesi için hükümete (İşçi Partisi’ne) danışmanlık yaparak birlikte çalışmışlardır. Bu durumdan rahatsız olanlar da olmuştur. Nitekim hükümetin İslam Konseyi’ni danışman olarak belirlemesi ve konseyle işbirliği yapması Kåre Valebrokk³⁸ gibi ünlü gazeteciler ve İlerleme Partisi yetkililerinden Per Willy Amundsen gibi siyasî çevreler tarafından eleştirilmiştir.³⁹ Bu eleştirileri ciddiye alan hükümet yetkilileri ile Hıristiyan ve Müslüman liderlerin bu olumlu girişimleri sayesinde Norveç’te karikatür krizi çok büyümeden barışçıl çözüm yolları ile önlenmiş; bu yönde yaşanan olumsuzluklar, Danimarka ve diğer Batı ülkelerine kıyasla daha kolay atlatılmıştır. Bu süreçte özellikle Hıristiyan liderler ve din adamlarının çoğu Müslüman toplumun lehine bir tutum sergileyerek Müslümanların haklarını savunmuştur. Bilhassa İslam’ı toplum için bir tehdit unsuru olarak gören sağcı popülist parti (İlerleme Partisi) temsilcilerine karşı Müslümanları korumaya çalışmışlardır. Ayrıca karikatür krizi esnasında sosyal demokrat politikacıları, hükümet yetkilileri ve Hıristiyan liderler tarafından Müslümanlara sahip çıkılması, Norveç’in Danimarka ve diğer bazı Batı ülkelerinden daha uzlaşmacı bir yaklaşım sergilediğinin de en önemli göstergesi olmuştur.

3.2. Berwick Terör Saldırısı

Dünya ülkeleri arasında şiddet ve terör olayları ile daha önce gündeme gelmeyen Norveç, 2011’e kadar dünyanın en huzurlu ve güvenli bir ülkesi olarak bilinmekteydi. Ancak bu durum, 22 Temmuz 2011 Cuma günü Norveç asıllı Anders Behring Berwick tarafından gerçekleştirilen ırkçı ve faşist terör saldırısı ile değişti. Norveç’in başkenti Oslo ve Utøya Adası’nda yaşanan ve Norveç halkı için büyük bir travmaya neden olan bu korkunç olay, önce hükümet binasına bombalı

³⁵ Komisyon, “Ülkelerin İhlal Karneleri: Norveç”, UHİM Uluslar Arası Hak İhlalleri İzleme Merkezi Raporu, erişim: 23 Nisan 2014, http://www.uhim.org/images/karne/1331136_237.

³⁶ Leirvik, *Religionspluralisme*, 55.

³⁷ Leirvik, “Muslims in Norway”, 153-154; a.mlf., “Kvar Var Karikaturesaka Eit Bilete På?”, *Kirke og Kultur* 11/2 (2006): 156.

³⁸ Aftenposten gazetesinin editörüdür. Aynı zamanda Norveç’in önemli televizyon kanallarından TV2’nin de yayın yönetmenliğini ve müdürlüğünü yapmaktadır.

³⁹ Leirvik, “Muslims in Norway”, 153-154; a.mlf., “Kvar Var karikaturesaka Eit Bilete På?”, 156.

saldırı ile başladı, daha sonra İşçi Partisi gençlik kollarının kamp yaptığı Utøya Adası'ndaki gençlerin katledilmesi ile devam etti. Bu terör saldırısında, 8'i hükümet binası saldırısında, 69'u da Utøya Adası'na düzenlenen silahlı baskında olmak üzere toplam 77 kişi katledilmişti.⁴⁰

Ülke tarihinde bir ilk olarak yaşanan bu olay, toplumun kendini her açıdan sorguladığı bir kırılma noktası oluşturmuştur. Dünya ülkeleri içinde demokrasi ve ifade özgürlüğü açısından örnek ülke olarak gösterilen Norveç'in yaşanan bu terör olayı ile tüm bu değerleri toplum ve kurumlarıyla tartışmaya açılmıştır.⁴¹ Teröre ilişkin deneyimlerin hemen hemen hiç olmadığı Norveç'in II. Dünya savaşından (1945) sonra ilk siyasî terörle karşılaşması, Ekim 1977 yılında Tromsø şehrinde bir kitapçının aşırı sağcı gruplar tarafından bombalanması ve bundan iki yıl sonra (1979) 1 Mayıs yürüyüşü sırasında Neo-Nazi yanlısı bir grup tarafından yapılan bombalama eylemleriyle gerçekleşmiştir. Son olarak 14 Haziran 1985'te Oslo'da yine aynı grup mensupları tarafından gerçekleştirilen bir camiye bombalama eylemleri dışında ülke gündeminde terör olgusuna pek yer verilmemiştir.⁴²

Norveç tarihinde kara bir leke olarak geçen "Berwick Terör Saldırısı", çok kısa sürede dünya kamuoyunun yönünün Norveç'e çevrilmesine neden olmuş ve uluslararası gündemde üzerinde tartışılan bir konu olarak ilk sırada yer almıştır. Özellikle saldırının kim ya da kimler tarafından hangi amaçla yapıldığına dair çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Saldırını gerçekleştirenlerin kimler olduğuna ilişkin geliştirilen bu teorilerin çoğu, İslam ve Müslümanları hedef alınmıştır. Bir diğer deyişle saldırıya ilişkin genel eğilim şiddete yönelik saldırıların radikal İslamcılar tarafından yapıldığı yönünde olmuştur.⁴³ Bu durum, Batı'da İslamofobi ve Anti-İslamizm tartışmalarını yeniden gündeme gelmesinde önemli rol oynamıştır.

Düzenlenen terör saldırısı, bütün yönleri ile araştırılmadan ve saldırganın kimliği yetkililer tarafından henüz açıklanmadan Batı medyasında dünyaya "İslamî Terörizm" ve "Norveç'in 11 Eylülü" olarak lanse edilmiş ve olayın sorumlusu olarak da radikal Müslüman örgütler gösterilmişti. Ancak saldırının sorumlusu olarak Müslümanların gösterilmesi son derece tutarsız bir görüş olduğu çok geçmeden anlaşılmıştı. Çünkü saldırının aşırı sağcı ve İslam düşmanı Norveçli biri (Berwick) tarafından İslam'a yönelik bir terör eylemi olarak yapıldığı ve İslamofobi ve yabancı düşmanlığına karşı çıkan Norveç'in iktidar partisi (İşçi Partisi) mensuplarına duyulan bir öfkenin sonucu olarak düzenlendiği çok geçmeden ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan bu terör saldırısının Müslüman karşıtı, anti-göçmen ve anti-çok kültürcü görüşler tarafından da desteklendiği kanıtlanmıştır. Bu durum, Batı dünyasının İslam'a ve Müslümanlara karşı beslediği önyargısını ve

⁴⁰ Ole Jakob Michelsen, *En Analyse av Stopp Islamiseringen av Norge (SIAN) Sin Anti-Islamske Diskurs* (Yüksek Lisans Tezi, Oslo Üniversitesi, 2012), 17.

⁴¹ Selda Akçalı-Huriye Toker, "22 July, Oslo, Norway: The Society Investigate Itself The Case Of Breivik", *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/7 (2012): 28.

⁴² Kiwi Themes, "Politisk Terror i Norge Etter 1945", erişim: 15 Kasım 2014, www.motmakt.no/aktuelt/politisk-terror-i-norge-etter-1945.

⁴³ Jacobsen-Leirvik, "Norway", 453.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

düşmanlığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Çünkü saldırıya ilişkin yürütülen soruşturmalar tamamlanmadan Batı medyası konuya ilişkin tavrını çoktan belirlemişti. Onlara göre bu saldırı, radikal Müslümanlarca düzenlenmişti ve kesinlikle “El-Kaide Biçimli”ydi. Bu anlatıyı kuranlardan biri “The Guardian”dan Peter Beaumont olsa da tüm medya çok geçmeden bu tezi benimsemişti.⁴⁴ Norveç medyasında da buna benzer haberler yapılmış, saldırının terör örgütü el-Kaide gibi radikal İslamcı gruplar tarafından ya da bunlarla bağlantılı olarak cezalandırma amacıyla düzenlendiği yönündeki iddialara geniş yer verilmiştir. Öbür taraftan Norveç kökenli terör uzmanlarından bir kısmı, saldırı hakkında konuşmanın çok erken olduğunu ifade ederken, diğer bir kısmı ise saldırının el-Kaide ile bağlantılı olabileceği savunmuştur.⁴⁵ Ayrıca bu süreç içerisinde Norveçli bazı gazeteci ve yazarlar, uluslararası basın kuruluşlarında bu terör saldırısının Müslümanlarla ilişkilendirilmesini ve bu yönde haberler yapılmasını eleştirmişlerdir. Bu bakımdan Norveç medyası, terör olayının haber yapılıp yapılmaması konusunda da ikiye ayrılmıştı. Bir kısmı olayı günlük manşete ayrıntılı olarak taşırken, bir kısmı olayı görmemezlikten gelerek örtbas etmeye çalışmıştı. Bilhassa terör saldırısına ilişkin haberleri gündemde tutan gazetelere ilişkin farklı çevrelerden çeşitli eleştiriler getirilmişti.⁴⁶ Dolayısıyla terör saldırısı karşısında Norveç medyasının bir kısmı İslam ve Müslümanları hedef alıp, terör olayı ile ilişkilendirerek toplumun gözünde itibarsızlaştırmaya çalışırken, büyük bir çoğunluğu daha soğukkanlı ve sağduyulu bir tutum sergileyerek Müslümanlara sahip çıkmışlardır.

Öte yandan Norveç’te medya dışında yerli halk da terör olayı karşısında birbirinden farklı tutumlar sergilemiştir. Çünkü 22 Temmuz’da yaşanan bu trajik olay, ülke içinde daha önce hiç yaşanmamış ve tecrübe edilmemişti. Bu dramatik olay karşısında şaşkına dönen ülke halkı, nasıl davranacağı konusunda çaresizlik içindeydi. Bu çaresizlik ve belirsizlik ulusal ve uluslararası medya ve siyasetçilerin de yönlendirilmesiyle ülkenin değişik bölgelerinde olumlu-olumsuz birbirinden farklı pek çok toplumsal olayların yaşanmasına neden oldu. Saldırı sonrası yaşanan bu belirsizlik ve olumsuzluklardan ilk etkilenenler Norveç’te yaşayan Müslüman toplum olmuştur. Ancak bununla sınırlı kalmamış dünyanın farklı

⁴⁴ The New York Times gazetesi, terör uzmanı Will McCants’e dayandırarak patlamanın “Ensar el-Cihad el-Alemi” adında İslamcı bir örgüt tarafında düzenlendiği iddiasını manşete taşıdı. Amerikan’ın en önemli haber sitelerinden “The Long War Journal” ise Norveç’in daha önce Afganistan’a asker göndermesine bir karşılık olarak el-Kaide tarafından bu saldırının düzenlendiği yönündeki iddialara yer verdi. Ünlü Amerikalı avukat ve gazeteci Glenn Greenwald ise, saldırının gerçekleştiği gün, “The New York Times” internet sitesindeki manşetin, Oslo’daki saldırılardan Müslümanların sorumlu olduğuna dair kuvvetli bir ima içerdiğini ve bunun, “BBC” ve diğer yerlerde Müslümanların fail olduğunu belirten kesin yargılara dönüştüğünü” dile getirdi. Bu arada, “The Washington Post”un yazarı Jennifer Rubin, Müslümanların sorumlu olduğu iddiasıyla uzun bir köşe yazısı kaleme aldı. Bk. Miriyam Aouragh-Richard Seymou, “After Oslo: Europe, Islam and the Mainstreaming of Racism”, erişim: 30 Haziran 2014, www.jadaliyya.com/pages/index/after-oslo_europe-islam-and-the-mainstreaming-of.

⁴⁵ Bk. *Aftenposten*, “Jakten på Rasistvolden”, erişim: 30 Haziran 2014, www.aftenposten.no/nyheter/iriks/jakten-pa-rasistvolden-etter-22juli-6751209.

⁴⁶ Bu eleştiriler için bk. Akçalı - Toker, “22 July, Oslo, Norway”, 39-42.

ülkelerindeki Müslümanlar da bundan etkilenmiştir. Bu durum, Müslümanlar için beklenen bir durumdur. Zira batı medyasında, yıllardır dünyanın her neresinde bu tarz bir saldırı olsa, bunun radikal İslam örgütleri ile bağlantısı olduğu yönünde haberler yapılmıştır. Bu nedenle Norveç'teki terör saldırısı, dünyadaki Müslümanların yüreğini bir kez daha ağızlarına getirmiştir. Çünkü Müslümanlar, bu saldırı bahanesiyle tekrar İslam karşıtı söylemlerin yeniden gündeme geleceğinden çekiniyorlardı.

Norveç halkını şoke eden bu saldırının faili, Müslüman olmamasına rağmen yine de Norveç toplumu içinde Müslümanları taciz edici bazı olaylar yaşanmıştır. Hatta terör saldırısından sonra özellikle Oslo sokaklarında ve toplu taşıma araçlarında Müslümanlara yönelik sözlü ve fiziki taciz olaylarının yaşandığı, tutuklanan saldırganların çoğunluğunun ise Norveç kökenli olduğu Norveç polisi tarafından rapor edilerek kayda geçirilmiştir. Polis tutanaklarına göre bu saldırganlar, terör saldırısından Müslümanların sorumlu olduğuna inanmaktadırlar.⁴⁷ Bir TV kanalının Müslümanlarla yaptığı röportajda saldırı sonrasında Norveçlilerin Müslümanlara karşı aşırı öfkeli oldukları, hatta saldırı olduğu anda henüz failin kimliği bile açıklanmadan Müslümanlara öfke ve tehditle tepki koydukları ifade edilmiştir. Ayrıca failin Norveç kökenli biri olduğunun açıklanmasına ve bilinmesine rağmen yine de bazı Norveçlilerin, bu saldırının sorumlusu olarak Müslümanları gördükleri ve tepkilerine devam ettikleri belirtilmiştir.⁴⁸ Diğer taraftan yapılan başka bir röportajda Müslümanlara karşı "geldiğiniz yere geri dönün" şeklinde tacizde bulunulduğu da ifade edilmiştir.⁴⁹ Bu ve buna benzer pek çok taciz olayı yaşanmıştır. Ancak bu saldırılar gün geçtikçe azalma göstermiş, özellikle terör eylemi gerçekleştirenin kimliğinin açıklanması ve amacının açığa çıkması, bunun yanında siyasilerin, akademisyenlerin, Hıristiyan ve Müslüman dini liderlerinin barışa, demokrasiye ve hoşgörüye yönelik çağrılarda bulunması neticesinde Müslümanlara yönelik taciz olaylarında önemli düşüşler yaşanmıştır.⁵⁰ Örneğin terör saldırısı sonrasında Verdens Gang gazetesi tarafından yapılan bir anket çalışmasında, Norveçlilere "çok kültürlü yaşama nasıl bakıyorsunuz" sorusu yöneltilmiş; bu soruya, Norveçlilerin % 68'i olumlu, %13 'ü ise olumsuz cevap

⁴⁷ Norsk Rikskringkasting, "Muslimer Ble Hetset Etter Terroren", erişim: 15 Haziran 2014, <http://www.nrk.no/norge/meldinger-om-muslim-hets-i-oslo-1.7723535>; Diva, "The bomb attack in Oslo and the shootings at Utøya, Norway, 2011", erişim: 15 Haziran 2014, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/nou-e>.

⁴⁸ VG Nett, "Kadra: Muslimer Ble Jaget Nedover Gatene", erişim: 15 Haziran 2014, <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/terrorangrepet-22-juli-politikk-og-samfunn/kadra-muslimerble-jaget-nedo-vergatene/a/10088913/>; Utrop, "Mulimer føler seg mistenkeliggjort", erişim: 15 Haziran 2014, <https://www.utrop.no/13726>.

⁴⁹ Nettavisen, "Dra Tilbake Dit Du Kommer Fra", erişim: 17 Haziran 2014, <http://www.nettavisen.no/nyheter/3204556.html>.

⁵⁰ Ancak son zamanlarda İslam karşıtlığı dolaylı veya doğrudan farklı şekilde kendini tekrar göstermeye başlamıştır. Müslümanlara yönelik gerek eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden yararlanılması gerekse iş bulma ve iş yeri açmada ırkçı ve ayrımcı uygulamaların yapılması, başörtülü Müslüman bayanların sözlü ve fiziki olarak taciz edilmesi, Müslümanların cami, dernek ve işyeri mülklerine fiziki saldırıların düzenlenmesi gibi İslam karşıtı birtakım olaylara şahit olunmuştur. Bu olaylar için bk. Haberler.com, "Norveç'te Pakistanlı Din Adamına Bıçaklı Saldırı", erişim: 16 Haziran 2014, <http://www.sondakika.com/haber/6162584>.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

vermiştir. Yine aynı araştırmada “saldırıdan önce ve sonrasında bu düşüncenizde bir değişme oldu mu” sorusuna ise, katılımcıların % 49’u fikirlerinde bir değişme olmadığı, % 26’sı daha olumlu hale geldiği, % 9’u ise daha olumsuz düşündüğü şeklinde cevap vermiştir.⁵¹ Bu araştırmadan anlaşılıyor ki, Norveçlilerin çoğunluğu bu terör saldırısı karşısında çok kültürlülüğü bir zenginlik olarak görüp, Müslümanlardan yana olmuşlar ve birlikteliklerini devam ettirmişlerdir.

Norveç İslam Konsey’i de terörün dini olamayacağına, bu nedenle saldırganın dini ve kültürel kimliğinin hiçbir anlam ifade etmediğine dikkat çekip, düzenlenen bu saldırıyı şiddetle kınayarak birlik ve beraberlik mesajı vermiştir.⁵² Ayrıca Oslo’da bulunan İslam Kültürü Merkezi’nin hafta boyunca kapılarını açarak acıya destek olduklarını ve bu bağlamda İslami kutlamaların iptal edildiğini kamuoyuna duyurmuştur.

Hükümet yetkilileri ve Norveç kökenli siyasetçilerin terör saldırısı karşısındaki tavrı, hem ulusal ve uluslararası medyanın hem de diğer Batılı siyasetçilerin tavrına kıyasla daha temkinli, soğukkanlı, ön yargıdan uzak ve daha yapıcı yönde olmuştur. Saldırının ilk gerçekleştiği andan itibaren yapılan basın açıklamalarında saldırının kim tarafından ve hangi amaçla işlendiğine ilişkin herhangi bir suçlayıcı ifadelere yer verilmemiştir. Bu yönde yapılan açıklamaların içeriğine göz atıldığında terörle ilişkili bir olayda bile demokrasi, hoşgörü, çok kültürlülük, sevgi ve barış, farklılıklara rağmen bir arada yaşama, teröre karşı mücadele gibi söylemlerinin baskın olduğu görülecektir.⁵³

Berwick Terör saldırısı sonrası dikkat çeken en önemli gelişme, ırkçı ve aşırı sağ görüşlü siyasetçilerin yabancılara ve özellikle Müslümanlara karşı yürüttükleri olumsuz politikalarını sorgulamaya ve eleştirmeye başlamalarıdır. Bu kapsamda sağ parti liderleri, daha önceki söylemlerini değiştirmişler, toplumda ayrışmaya izin verilmeyeceği, çok kültürlü bir toplum olarak ifade özgürlüğü, hoşgörü, barış ve temel insan hakları için hep birlikte mücadele edecekleri yönde açıklamalarda bulunarak daha olumlu ve yapıcı bir tutum sergilemişlerdir. Örneğin 1990’lardan beri özellikle seçim kampanyalarında sık sık dile getirdikleri İslam karşıtı söylemleri ile tanınan sağ popülist İlerleme Partisi lideri Siv Jensen, terör saldırısını “ulusal bir trajedi” olarak yorumlamış ve eylemin “korkunç” ve “korkakça” düzenlendiğini belirtmiştir. Konuşmasında bu gibi saldırıların Norveç toplumunun ilke ve değerlerine aykırı olduğuna dikkat çeken Jensen, bu saldırının

⁵¹ VG Nett, “Oppfordret Hijabklede Jenter Om å Holde Seg Innendørs”.

⁵² Elisa Mala-David Goodman “At Least 80 Dead in Norway Shooting”, erişim: 18 Haziran 2013, <http://www.nytimes.com/2011/07/23/world/europe/23oslo.html?pagewanted=all>; Marita Synnøvevd, “Ikke et Angrep på Norge men Misbruk av Ytringsfriheten”, erişim: 18 Haziran 2013, <http://kontrovers.no/ikke-et-angrep-pa-norge-men-misbruk-av-ytringsfriheten/>.

⁵³ Bk. Det Norske Kongehuset, “Kong Haralds Tale”, erişim: 12 Haziran 2013, <http://www.kongehuset.no/nyhet.html?tid=92852&sek=26939>.

hükümete ve İşçi Partisi'nin gençlik kollarına değil Norveç'in demokrasisine ve tüm halkına karşı düzenlendiğini söylemiştir.⁵⁴

Dönemin sağ görüşlü bir diğer ana muhalefet partilerinden olan Muhafazakâr Sağ Parti lideri Erna Solberg de düzenlenen bu saldırıyı şiddetle kınadığını ve bu olayın sadece Oslo'yu değil bütün ülkeyi yasa boğduğunu ve yaşanan bu süreçte insanların birbirine destek olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca konuşmasında "özgürlük" ve "çok kültürlülük" gibi unsurların Norveç toplumu için temel değerler olduğuna dikkat çekerek, bu değerleri hedef alan bütün saldırılara karşı her zaman mücadele edeceklerini belirtmiştir.⁵⁵ Norveç başbakanı ve İşçi Partisi lideri Jens Stoltenberg de bu saldırı karşısında oldukça temkinli, soğukkanlı ve sağduyulu davranmıştır. Ayrıca saldırı hakkında peşin hükümlerle bağlantılar kurulmaması gerektiğini, bu konuda siyasetçilerin, gazetecilerin ve akademisyenlerin daha tarafsız, sakin ve ılımlı olması gerektiğini söylemiştir. Stoltenberg, yaptığı basın açıklamasında, saldırının amacının toplum içinde korku yaratmak olduğunu, fakat buna fırsat verilmeyeceğini söylemiştir. Bu terör saldırısına verilecek en güzel cezanın ise ülkenin "daha da demokratikleşmesi" olacağını, demokrasi ve çok kültürlülük değerlerine bağlı kalarak hoşgörüsüzlüğe karşı her zaman mücadele edeceğini belirtmiştir.⁵⁶ Başbakan ve muhalefetin terör saldırısı karşısında ön yargıdan uzak daha dikkatli bir tavır sergileyip; toplum içinde ayrışmaya fırsat vermeyen ve özellikle Müslümanları küstürmeyip, onlara sahip çıkan bir tutum sergilemeleri ABD ve diğer batılı ülkelere karşı terör saldırısının nasıl ele alınarak tepki verilebileceği konusunda güzel bir örnek oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Yukarıda zikrettiğimiz bu tutumları terör saldırısı bağlamında değerlendirecek olursak; saldırının asıl hedefinin bu olumlu politikalara karşı olduğunu söyleyebiliriz. Zira Berwick'i bu saldırıyı düzenlemeye teşvik eden ana sebep, başbakan Stoltenberg'in basın açıklamasında da dile getirdiği ve iktidara geldiğinden beri hayata geçirmeye çalıştığı demokratik, çok kültürlü, hoşgörülü, farklı inanç ve kültürlerin bir arada özgür ve güven içinde yaşanabilecek bir ortam oluşturmaya yönelik politikaları takip etmesidir. Çünkü Berwick'e göre, Müslümanlar, başta Norveç olmak üzere Batı ülkelerinde gücü ele geçirmiş, Batı'nın temelini oluşturan Hıristiyan kültürünü yok etmeye başlamışlardı.⁵⁷ Müslümanların bu başarısında iktidarda olan İşçi Partisi önemli rol oynamıştır. Zira iktidar partisi, politikalarında çok kültürlülüğü savunmakta, Müslümanlara toleransla yaklaşmakta, onların haklarını savunmaktaydı. İktidarın Müslümanlara olan bu tutumu Norveç'in İslamlaştırılmasını kolaylaştırmaktaydı. Bu

⁵⁴ Bk. Store Norske Leksikon, "Terrorangrepene i Norge 22 Juli 2011", erişim: 25 Haziran 2013, https://snl.no/Terrorangrepene_i_Norge_2011; Hildegoghagen, "En Terrorist er en Terrorist er en Terrorist", erişim: 26 Haziran 2013, <http://hildegoghagen.net/?p=3784>.

⁵⁵ Hoyre, "En Nasjonal Tragedie", erişim: 26 Haziran 2013, http://www.hoyre.no/aktuelt/nyheter_fra_hoyre/+En+nasjonal+tragedie.d25-TwRrK1V.

⁵⁶ Bk. Store Norske Leksikon, "Terrorangrepene i Norge 22. Juli 2011"; Norsk Rikskringkasting, "Som et Mareitt", erişim: 27 Eylül 2014, <http://www.nrk.no>.

⁵⁷ Iris Divendal, *Berwickde Islam en het Westen: Een studie naar culturele stereotypen in Anders Berwicks Europese Onafhankelijkheidsverklaring* (Yüksek Lisans Tezi, Humanities Universiteit, 2013), 59-61.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

gereçeklerden hareket eden Berwick, İslamlaşma tehlikesi karşısında uyuyan Norveç toplumunu uyandırmak ve iktidarı (İşçi Partisini) uyarmak için bu eylemi gerçekleştirdiğini dile getirmiştir. Nitekim olaydan sonra yakalanan Berwick, sorguda katliamı ülkesinde yaşayan yurttaşlarının İslam karşısında maruz kaldıkları tehdidi, Batı'nın gizlice İslamlaştırıldığını, buna karşın Hıristiyan kültürünün gittikçe zayıfladığını ve zaman içinde yok olacağını anlamaları için bilerek yaptığını ifade etmişti. Ayrıca işlediği katliamın gaddarca olduğunu itiraf etmekle birlikte Batı'nın İslamlaştırılmasının önlenmesi uğruna yaptığı için önemli bir vazifeyi yerine getirdiğini, dolayısıyla suçsuz olduğunu söylemiştir. Berwick, verdiği ifadede yaptığı eylemi hem "gaddarlık" hem de "zorunluluk" kavramlarıyla açıklamaya çalışmış olması kendi iç dünyasında "olumlu-olumsuz" iki kaçınılmaz unsurun yarattığı çatışmaya/yaşadığı ikileme işaret etmektedir. "Olumsuz" unsur, masum insanların öldürülmesidir ki Berwick, bunun "gaddarca" olduğunu kabul etmişti. "Olumlu" unsur ise Batı toplumu için bir tehdit olan İslam'a karşı Avrupa kamuoyunun uyandırılması ve Norveç toplumunun değiştirilmesidir. Berwick'e göre bu, ulvi bir dava olduğu için olumludur. Dolayısıyla olumlu ve ulvi olanı yerine getirmek "zorunlu"dur.⁵⁸ Buradan anlaşılıyor ki, Berwick'in temel saldırı gerekçesi, Norveç'in çok kültürlü bir toplum olması ve Müslümanlara hoşgörülü yaklaşılmasıdır.

Berwick, bu teorilerini ya da saldırı gerekçelerini oluştururken hangi ideolojilerden beslendiğini saldırıdan bir saat önce internet üzerinden "2083: Bir Avrupa Bağımsızlık Bildirgesi" adıyla yayınladığı manifestosundan öğrenmekteyiz.⁵⁹ Berwick, 1500 sayfalık manifestosunu beş ana bölümden oluşturmuştur. Birinci bölümde Batı Avrupa'da Marksist kültürün ve çok kültürlülüğün yükselişi ve bu durumun Hıristiyan Batı toplumu için doğuracağı tehlikeleri üzerinde durmuştur. İkinci bölümde Batı Avrupa'nın zaman içerisinde nasıl İslamlaştırıldığını, bunda kimlerin rol oynadığını ve bu İslamlaşma sürecinin batılılar için hangi sakıncaları doğurduğunu ele almıştır. Üçüncü bölümde Batı'nın çok kültürlü bir yapıya bürünmesine ve gittikçe Müslümanlar tarafından işgal edilmesine karşı çıkan ve bu yönde mücadele eden grupları "Batı Avrupa Direniş Hareketleri: Anti-Marksist ve Anti-Cihad" başlığı altında ele alarak tanıtmaya çalışmıştır. Dördüncü ve beşinci bölümde, İslam'a ve çok kültürlülüğe karşı nasıl mücadele edilebileceği üzerinde durarak, Batı için tehlikeli gördüğü bu durum karşısında hangi tedbirlerin alınması gerektiği yönünde yeni stratejiler ve çözüm önerileri sunmuştur.

Manifestoda Marksistler, çok kültürcüler ve solcular, Hıristiyan olan Avrupa'nın Müslümanlarca ele geçirilmesine yataklık etmekle itham edilmiştir. Bu yüzden saldırı sol görüşlü olan İşçi Partisi'ne düzenlenmiştir.⁶⁰ Manifestoda dikkat çeken

⁵⁸ Ali Bulaç, "İslamofobia'nın Zihni Arkaplanı Avrupa'nın Hıristiyan kimliği ve İslam", *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*, ed. Osman Alacahan – Betül Duman (Ankara: Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2012), 172.

⁵⁹ Bk. Andrew Behring Berwick, *2083–A European Declaration of Independence*.

⁶⁰ Divendal, *Berwickde İslam en het Westen*, 3, 14; Aouragh-Seymour, "After Oslo: Europe, Islam and the Mainstreaming of Racism".

bir diğer husus da sıralanan argümanların yani İslam karşıtı söylemlerin, Batılı siyasetçiler, akademisyenler ve medya mensupları tarafından yıllardır açıkça ifade edilmiş olmasıydı. Ayrıca gerek Berwick'in silahlı terör eylemi gerekse Manifestoda savunulan düşünceleri, Batı'nın İslam'a karşı yaptığı eleştirilerle pek çok açıdan benzerlik göstermesidir. Nitekim bazı batılı akademisyenler ve düşünürler, Avrupa'nın Müslümanlardan kurtulmasının tek çözüm yolu olarak Müslümanlara karşı başlatılacak silahlı mücadelenin geçtiğini savunmaktaydılar. Manifestoya bakıldığında da işlenen bu katliama ilham kaynağı olan ve saygın olduğu iddia edilen bu kişiler arasında Melanie Phillips, Bruce Bawer, Bernard Lewis, Daniel Pipes, Martin Kramer, Robert Spencer, Bat Ye'or⁶¹ ve Norveç kökenli Peder Jensen gibi İslam'a yönelik eleştirileri⁶² ile bilinen aşırı sağ görüşlü kişilerin olduğu dikkat çekmektedir.⁶³

Öte taraftan Berwick, bazı siyasi, liberal ve akademik çevrelerce İslam'ın şiddet dini olmadığı, aksine tolerans ve hoşgörü dini olduğunun ileri sürüldüğü, ancak tüm bunların büyük bir yanılsama ve gerçeklerin inkârı olduğu, dolayısıyla İslam'ın barışçı yönünün ön plana çıkarılmasına ilişkin çabaların tamamen batılları aldatmaya yönelik bir oyun olduğu kanaatini taşımaktaydı.⁶⁴ Çünkü ona göre İslam, şiddeti ve terörü teşvik eden ve diğer inanç mensuplarına yaşam hakkı tanımayan hoşgörüsüz bir dindi. Bu nedenle ortaya çıktığı yedinci yüzyıldan beri milyonlarca kişinin ölmesine ve çeşitli işkenceler görmesine neden olmuştu. Buradan hareketle Berwick, İslam'ın suçla dolu kirli bir geçmişinin olduğunu iddia etmiştir.⁶⁵ Diğer taraftan manifestosunda Avrupa'daki Müslümanların kötü niyetli olduklarını, gerçek düşüncelerini saklayarak takiye yaptıklarını düşünmektedir.⁶⁶ Buna ek olarak Berwick, manifestonun çeşitli yerlerinde İslam dinine karşı olduğunu; "Avrupa'da İslam'ı ve Müslümanlar istemiyoruz", "İslam dini, dünyanın ilerlemesinin açık bir düşmanıdır" gibi sözleriyle İslam ile ilgili kanaatini açıkça ifade etmiştir. Bu nedenle Berwick, manifestosunda yaptığı açıklamalarda Batılı siyasetçileri ve akademisyenleri iki gruba ayırmıştı. Ona göre birinci grup, milliyetçi ve sağ görüşlü kimselerden oluşmakta ve ülkelerinde yaşayan göçmenleri, yabancıları ve özellikle Müslümanların ve İslam'ın varlığından rahatsız olan, göçmenlere karşı yürütülen ılımlı politikalara karşı çıkan kimseler tarafından temsil edilmektedir. Diğer grup ise Marksist düşünceye sahip

⁶¹ Bat Ye'or tarafından İslam'ı eleştirmek üzere kaleme alınan "Eurabia: The Euro-Arab Axis" adlı eser ile Bruce Bawer'in "While Europe Slept" adlı eseri, Berwick'in manifestosunun şekillenmesinde önemli derecede etkili olmuştur. Bk. Bat Ye'Or, *Eurabia: The Euro-Arab Axis* (Londen: Fairleigh Dickinson, 2005; Bruce Bawer, *While Europe Slept: How Radical Islam is Destroying the West From Within* (New York: Knopf Doubleday, 2007).

⁶² Bu eleştiriler için bk. Divendal, *Berwickde İslam en het Westen*, 16-20.

⁶³ Divendal, *Berwickde İslam en het Westen*, 4, 16, 22.

⁶⁴ Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, "Norveç'te Terör ve Berwick'in Manifestosu", erişim: 23 Nisan 2014, http://utsam.org/images/upload/attachment/Berwick_Manifesto.pdf.

⁶⁵ Berwick, 2083 – *A European Declaration of Independence*, 38-39, 46, 50, 59, 96-97.

⁶⁶ Nitekim o, Müslümanların gerçek niyetlerinin Hıristiyan-Batı kültürünü asimile edip, Avrupa'yı İslamlaştırarak tamamen ele geçirmek olduğunu, dolayısıyla İslam'ın Batı ve Hıristiyanlık için büyük bir tehdit oluşturduğunu açıkça dile getirmiştir. Berwick, 2083–*A European Declaration of Independence*, 39, 72-73, 293, 752.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

sol görüşlü insanlardan oluşmaktadır. Bu düşünceye sahip olanlar, çok kültürlülüğü savunmakta ve bunu bir zenginlik ve kazanç olarak görmektedirler. Bu düşünce sahiplerine göre yabancılara karşı daha ılımlı ve hayatlarını kolaylaştırıcı politikalar takip edilmelidir. Berwick'e göre başta Norveç'te iktidarda olan İşçi Partisi olmak üzere ikinci gruptaki siyasetçi ve akademisyenlerin bu düşünce ve tutumları yüzünden Hıristiyan kültürü yok olma sürecine girmiştir. Bu süreçte Batı için tehlikeli en önemli düşman ise Müslümanlar ve İslam dinidir.⁶⁷

Manifestoda dikkat çekici bir diğer husus ise Avrupa'nın Müslümanlar tarafından işgal altına alınmış olmasıdır. Bu işgal, ancak "vahşi fakat gerekli" olan şiddet yoluyla bertaraf edilebilir. Dolayısıyla Avrupa'nın "Viyana Zaferi"nden 400 yıl sonra, yani 2083'te Müslümanları yenerek bir "yeniden doğuş" yaşayabilmeleri bunun gerçekleştirilmesine bağlıdır.⁶⁸ Berwick, tüm bu hayallerini gerçekleştirmek için Batılı Hıristiyanları, manifestoyla İslam'a ve Müslümanlara karşı yeni bir "Haçlı Seferleri"ni başlatmaya davet etmiştir. Zira ona göre Müslümanların ve diğer yabancı azınlıkların Batı'dan temizlenebilmeleri ancak yeniden başlatılacak Haçlı Seferler'i sayesinde mümkündür.⁶⁹

Öte taraftan Brevik'in saldırıdan önce farklı internet sitelerinden İslam'ı ve Müslümanları eleştirmesi, bu saldırıya sebep olan asıl suçluların Berwick değil Müslümanlar olduğu ve İslam'ın Norveç ve Avrupa toplumu için bir tehdit olduğu şeklinde bir kanaat oluşmasına da neden olmuştur. Nitekim bu saldırıların ardından, başta Norveç olmak üzere batılı ülkelerin çoğunda İslam karşıtı söylemler belirgin bir şekilde artış göstermiştir.⁷⁰ Özellikle Berwick'in yakalanıp yargı önüne çıkarılmasının ardından Batı'nın birçok aşırı sağ ve dini (Hıristiyanlık) kullanan grupları ona sahip çıkmak amacıyla düzenlenen eylemleri desteklemişlerdir.⁷¹ Bilhassa Batı medyasında Berwick'in Hıristiyan ve Batı kökenli olmasına rağmen İslam ve Müslümanları suçlayan yayınlar yapılmaya devam edilmiştir.⁷² Ayrıca bu terör eyleminin Hıristiyan ve Batı kökenli biri tarafından İslam'a karşı yapıldığı anlaşılmasına rağmen, olay hiçbir şekilde Hıristiyanlıkla ilişkilendirilmeyip "münferit bir hadisedir, psikolojik rahatsızlıkları vardır" denilerek geçiştirme yoluna gidilmiş ve bu korkunç saldırı örtbas edilmeye çalışılmıştır.⁷³ Örneğin ABD iç istihbarat örgütü FBI, tüm gerçeklere rağmen Berwick'in, tek başına hareket eden ve "yalnız kurt" olarak nitelenen eylemcilerin

⁶⁷ Divendal, *Berwickde İslam en het Westen*, 8.

⁶⁸ Öney, "Vicdanın İslamofobi, 'Yabancı' Korkusu ve Aşırı Sağın Şeytan Üçgeninde Kaybı", 38.

⁶⁹ Berwick, *2083-A European Declaration of Independence*, 766-767, 802-804, 1257.

⁷⁰ Michelsen, *En Analyse av Stopp Islamisering av Norge*, 17.

⁷¹ Polis Akademisi Uluslar arası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Araştırma Merkezi, "Norveç'te Terör ve Berwick'in Manifestosu".

⁷² Örneğin Belçika'nın ünlü gazetesi "De Morgen" her ne kadar failin batılı olmasını kabul de etse, katilin El-Kaide sempatisini olma olasılığının göz ardı edilmemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. "The Atlantic"te, sanki aşırı sağın bir terörizm geçmişi yokmuş gibi İslam cihat ruhunun şekil değiştirip aşırı sağa yayıldığını iddia etmiştir. Bu iddiayı destekleyen yayınlar yapan "The Guardian"dan Simon Tisdall, Berwick'in Müslüman cihatçıların dilini kullandığını iddia etmiştir. Bk. Aouragh-Seymour, "After Oslo: Europe, İslam and the Mainstreaming of Racism".

⁷³ Özcan Hıdır, "Norveç Olayı ve Avrupa'nın İslâm ve Müslümanlarla Sınava", *Mostar* 79/6 (2011), 32.

bir örneği olduğunu iddia edebilmiştir.⁷⁴ Fransa’da aşırı sağcı Milli Cephe Partisi yetkililerinden Marine Le Pen de FBI’nın değerlendirmesine benzer bir tutum sergilemiş, terör saldırısı hakkında yaptığı açıklamada Berwick ile ilgili “Norveç’te yalnız hareket eden dengesiz bir kişi” ifadelerine yer vermiştir.⁷⁵ Berwick’in aşırı sağ bağlantılarını örtbas etmeye çalışan Norveç polis ve istihbaratı da bu teze sahip çıkmıştır. Zira onlara göre Berwick, saldırıyı tek başına planlamış ve gerçekleştirmiştir.⁷⁶ Buna benzer yaklaşımlar Norveçli bazı yazarlar, gazeteciler ve akademisyenler tarafından da dile getirilmiştir. Bunlardan bir kısmı Berwick’i “çılgın” biri olarak görürken, bir kısmı “ruh” ve “akıl hastası” olarak değerlendirmiştir. Bazıları da onun bu saldırıyı tek başına işlediğini ve dış bağlantılarının olmadığını ileri sürmüştür. Neticede Norveç basınında da bu katliamı gerçekleştiren Berwick, “terörist” nitelendirilmesinden daha ziyade, “çılgın” veya “ruh hastası” kavramlarıyla nitelendirilmiş, buradan hareketle tedavi edilmesi gerektiği ifade edilerek terör olayı dolaylı yoldan örtbas edilmeye çalışılmıştır.⁷⁷ Halbuki Berwick ile ilgili ileri sürülen bu iddialar arasında, inandırıcılıktan en uzak olanı Berwick’in yalnız iş gördüğüdür. Çünkü Berwick’in ırkçı-milliyetçi aktivist ortamdan geldiği, örgütlü bir yapının parçası olduğu, dolayısıyla bir yalnız kurt olmadığı kaleme aldığı manifestodan anlaşılmaktadır. Kaldı ki Berwick polise verdiği ifadesinde kendisiyle çalışan iki hücre olduğunu itiraf etmiştir. Ayrıca Berwick’in Belarus’a gidip geldiği, burada Rusya istihbaratı tarafından eğitildiği yönde güçlü şüpheler vardır.⁷⁸ Diğer taraftan saldırıdan yaklaşık 4 yıl önce sağcı ve popülist olan İlerleme Partisi’ne üye olduğu,⁷⁹ partinin faaliyetlerinde aktif rol aldığı,⁸⁰ aşırı sağcı ve ırkçı bir yapı olarak bilinen İngiliz Savunma Ligi (EDL) ile yakın bağlantıları olduğu da bilinmektedir.⁸¹ Ayrıca Berwick, Mart 2010’da Londra’ya geldiği, burada sağcı politikacılarla görüştüğü ve EDL’nin liderlerini ziyaret ettiği verilen bilgiler arasındadır.⁸² Ayrıca Berwick’in bizzat, EDL’ye yöntem konusunda akıl verdiği ve Norveç Savunma Birliği (NFA)’nin kurulmasında önemli rol aldığı da ileri sürülen iddialar arasındadır.⁸³ Bu bilgilerden anlaşılıyor ki Berwick, batılıların iddia ettiği şekilde yalnız bir kurt

⁷⁴ Öney, “Vicdanın İslamofobi, ‘Yabancı’ Korkusu ve Aşırı Sağın Şeytan Üçgeninde Kaybı”, 38.

⁷⁵ Laura Donnelly, “Norway Attacks: National Front Member Suspended For Defending Anders Behring Breivik”, erişim: 20 Mayıs 2015, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/norway/8664568/Norway-attacksnational-front-member-suspended-for-defending-Anders-Behring-reivik.html>.

⁷⁶ Aouragh - Seymour, “After Oslo: Europe, Islam and the Mainstreaming of Racism”.

⁷⁷ Bk. Matmakt, “Politisk Terror i Norge Etter-1945”, erişim: 15 Nisan 2015, <http://www.motmakt.no/aktuelt>; Norsk Rikskringkasting, “Uten Tvil”, erişim: 20 Nisan 2015, <https://www.nrk.no/227/artikler/uten-tvil-1.8185882>.

⁷⁸ Öney, “Vicdanın İslamofobi, Yabancı Korkusu ve Aşırı Sağın Şeytan Üçgeninde Kaybı”, 38.

⁷⁹ Hindustan Times, “Norway Killer İnsane: Lawyer”, erişim: 15 Nisan 2015, <https://www.hindustantimes.com/world/norway-killer-insanelawyer/storykx>.

⁸⁰ Donnelly, “Norway Attacks”.

⁸¹ Independent, “English Defence League Warns UK Could Face Attacks”, erişim: 27 Haziran 2015, <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/english-defence-league-warnsuk-could-face-attacks-2325919.html>.

⁸² Hindustan Times, “Norway Killer İnsane: Lawyer”.

⁸³ Aouragh - Seymour, “After Oslo: Europe, Islam and the Mainstreaming of Racism”.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

değil, aksine Batı'nın aşırı sağ aktivist çevrelerinde yetişmiş bir kişi olarak ırkçı-faşist örgütlü bir yapının parçasıdır.

Batılılar, bu saldırıyı bahane ederek İslâm'a karşı sürdürdüğü ısrarlı ve çifte standartlı tutumlarının bir diğer tipik örneği de, Fransa'nın en saygın edebiyat ve kültür yayıncısı Gallimard'ın editörü ünlü Fransız yazar Richard Millet'in kaleme aldığı "Anders Berwick'e Edebi Övgü"⁸⁴ isimli kitabında yazdıklarıdır. Berwick'in 1500 sayfalık manifestonun tamamını okuduğunu söyleyen yazar, kitabında işlenen cinayetleri onaylamadığını, ancak manifestosunda toplumsal demokrasi, göç ve çok kültürlülük bağlamında yazdıklarını ve haykırışlarını övgüye değer olduğunu belirtmiştir.⁸⁵ Ayrıca kitabında ABD'den ithal edilen çok kültürlülüğün Avrupa'nın başına gelen en büyük bela olduğunu, Berwick'in ise bu tehlikeyi anladığını ve bunu ortadan kaldırmak için böylesi gaddarca bir yola başvurarak cevap verdiğine inandığını belirtmiştir. Kendine yöneltilen eleştirilere ise "Ben bir yazarım ve yazarlık görevimi yaptım. Irkçı değilim ama devasa bir küresel köy düşüncesini sevmiyorum" sözleriyle savunmuştur.⁸⁶ Buna ek olarak Fransa'daki aşırı sağcı Milli Cephe Partisi politikacılarından Jacques Coutela, saldırı ile ilgili değerlendirmesinde Berwick ile ilgili "Müslüman akınına karşı çıktığı için Norveç'in bir simgesi ve Batı'nın başlıca savunucusudur" ifadelerine yer vermiştir.⁸⁷

Gerçi batılıların bu tavrı bilindik bir tavidir. Zira bu tavır, İslâm'a karşı yürütülen kadim ve tipik bir Batı tutumudur. Çünkü bu terör eylemi Müslüman kökenli biri tarafından işlenmiş olsaydı, ikinci bir 11 Eylül türü tavrılar sergilenmesi, konuya ilişkin çok sayıda kitap ve tezlerin yazılması ve her şeyden önemlisi özellikle Batı'da yaşayan Müslüman toplum için linç kampanyası başlatılıp, hayatın cehenneme döndürülmesi kaçınılmaz bir durum olurdu.⁸⁸ Nitekim saldırganın (Berwick) Hıristiyan ve batılı (Norveçli) biri olduğu anlaşılınca; batı medyasında saldırının "terörist" biri tarafından değil, Norveçli bir "yalnız bir kurt", "çılgın" veya "ruh hastası" tarafından işlendiği yönünde haberlerin yapılması, Batı'nın Müslümanlara karşı önyargılı tutumlarında hiçbir değişimin olmadığını gösteren en güzel örnektir. Ayrıca Batı medyasında İslâm'a karşı Yahudi veya Hıristiyan bir kişi tarafından bir saldırı yapıldığında "Hıristiyan terörist" veya "Yahudi terörist" gibi bir ifadeyi rastlayamamız da bu görüşümüzü destekler mahiyettedir. Öbür taraftan batı medyasının bu bakış açısına göre terör eylemi, Müslüman kökenli biri tarafından yapılmış olsaydı o zaman saldırgan kişi "çılgın" veya ruh hastası" değil

⁸⁴ Bk. Richard Millet, *Langue Fantôme: Essai sur la Paupérisation de la Littérature: Suivi de Éloge Littéraire d'Anders Berwick* (Paris: Roux Yayıncılık, 2012).

⁸⁵ The Telegraph, "French writer says Anders Breivik was what Norway deserves", erişim: 18 Haziran 2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/norway>).

⁸⁶ Huffpost, "French Richard Milletnorway Anders Berwick", erişim: 20 Haziran 2016, <http://www.huffingtonpost.couk/2012/08/30/>; Milliyet, "Çokkültürlü Norvec Breivik'i hak etti", erişim: 20 Haziran 2016, <http://www.milliyet.com.tr/cokkulturlu-norvec-breivik-i-hak-etti/dunya/dunya-detay/default.htm>.

⁸⁷ Donnelly, "Norway Attacks".

⁸⁸ Hıdır, "Norveç Olayı Ve Avrupa'nın İslâm Ve Müslümanlarla Sınava", 32.

“terörist” olacaktı. Diğer bir ifadeyle saldırgan Müslüman ise “terörist”, batılı (Hıristiyan ya da Yahudi) olursa “çılgın” veya “ruh hastası” olacaktı.

Avrupa’da İslamofobi alanındaki çalışmalarıyla tanınan ünlü Fransız araştırmacı Vincent Geisser,⁸⁹ Batı’nın bu çifte standart tutumlarını dile getirerek eleştirmiştir. Batı medyasının saldırıdan sonraki yayınlarının Müslümanlara yönelik bir çifte standardı ortaya çıkardığını söyleyen Geisser, Berwick’in terörist eylemini Hollandalı aşırı sağcı Theo Van Gogh’un akli dengesi bozuk bir Müslüman tarafından öldürülmesiyle kıyaslamada bulunmuştur. Geisser daha sonra, “Berwick’in saldırısı izole bir eylem olarak değerlendirilirken, Van Gogh’u öldüren kişinin kendi toplumunu (Müslümanları) temsil ettiği varsayıldı. Maalesef medya, ne zaman bir Müslüman adam öldürse tüm Müslümanlar bu saldırıdan sorumluymuş gibi davranıyor. Bir Norveçli öldürdüğünde ise bireysel bir eylem olarak değerlendiriliyor. Nasıl ki, Berwick’in eylemi bütün topluma mal edilemezse, Müslüman kökenli teröristlerin saldırıları da Müslümanların tamamına mal edilemez” diyerek oldukça isabetli bir tespitte bulunmuştur.⁹⁰ Dolayısıyla Batı, nasıl ki bir avuç fanatik Hıristiyan ve Yahudi’nin patolojik İslam karşıtlığını, bütün Hıristiyanlara ve Yahudilere teşmil etmiyorsa, aynı şekilde bir avuç fanatik Müslüman’ın şiddet yanlısı söylem ve eylemlerini de bütün İslam dünyasına teşmil etmemelidir.⁹¹ Diğer taraftan batılı gazetecilerin, siyasetçilerin ve akademisyenlerin yıllardan beri İslamofobi ve Anti-İslamizmi teşvik edici İslam karşıtı söylemlerinin Norveç’teki bu katliamın alt yapısının oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde önemli rol oynadığını da söylemeliyiz. Çünkü bu gibi eylemlerin yapılması için siyasî, kültürel ve sosyal ortamlar batılılar tarafından İslam’a karşı takip edilen politikalarla çok daha önce oluşturulmuştur. İslam’ın şiddet ve teröre teşvik eden bir din olarak sunulması, Batı toplumu için bir tehdit unsuru olması, diğer taraftan yabancı ve göçmen düşmanlığı gibi söylemlerin ön planda tutulması bunlara örnek verilebilir. Ayrıca İslam karşıtı bu söylemlere karşı batılı devlet yetkilileri tarafından ifade özgürlüğü gerekçesiyle herhangi bir hukuki yaptırım uygulanmaması da İslam’a ve Müslümanlara yönelik hakaretlerin gittikçe artmasına sebep olmuştur. Halbuki aynı yetkililer Yahudi toplumuna karşı yapılan saygısızlıkları anti-Semitizm⁹² olarak değerlendirmiş ve bu saygısızlıkları hukuk yoluyla cezalandırma yoluna gitmiştir. Dolayısıyla batının bu tutumları dinler arasındaki ayrımcılıklarını, İslam’a olan ön yargı ve düşmanlıklarını göstermesi bakımından oldukça önemli olduğu gibi, Norveç’teki terör eyleminin gerçekleştirilmesinde de büyük bir rol oynamıştır. Dolayısıyla Berwick’in terör eylemini bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Zira Batı, İslam karşıtı söylemlerle

⁸⁹ Vincent Geisser, Fransa’nın en prestijli üniversitelerinden Aix Siyasal Bilimler Enstitüsü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geisser’in konuya ilişkin özel çalışması 2010 yılında “İslamofobi” adıyla Türkçeye çevrilmiş, Mavi Ufuklar Yayınevi tarafından basılmıştır.

⁹⁰ Gurbetteyim, “İslamofobi’yi Araştıran Prof. Geisser: Norveçli Teröristin İslam Karşıtı Olması Tesadüf Değil”, erişim: 18 Haziran 2014, <http://www.gurbetteyim.com/2011/07/28/>.

⁹¹ İbrahim Kalın, “Medeniyetler Çatışması’nın Yeni Cephesi: İslamofobi”, erişim: 12 Kasım 2013, <http://www.star.com.tr/acik-gorus/medeniyetler-catismasininyeni-cephesi--islamofobi-haber-691279/>.

⁹² Ant-i Semitizm hakkında detaylı bilgi için bk. Mustafa S. Yılmaz, “Bir Terimin Arkeolojisi: Antisemitizmin Teolojik ve Politik Tarihi”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/2 (2017): 1181-1216.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

ekilen bu düşmanlık tohumlarının karşılığını Brevik katliamıyla almıştır. Başka bir ifadeyle bu terör saldırısı ile Batı'nın Müslümanlara karşı takip ettiği nefret ve korku odaklı ötekileştirme politikaları bir silah olarak geri dönmüş ve ideal olduğu düşünülen kendi toplumunu vurmuştur.⁹³ Çünkü katliamı gerçekleştiren Berwick'in en belirgin özelliği olan İslam karşıtlığı ve yabancı düşmanlığının tohumları, 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında terörizmi İslam ile ilişkilendiren söylemlerle atılmıştır.⁹⁴ Bunlar arasında dikkat çekenlerden birkaç tanesini örnek olarak vermek istiyoruz.

Batılılar tarafından İslam karşıtlığına yönelik ilk ciddi sosyal patlama, 2004'te Hollandalı yapımcı ve yönetmen Theo Van Gogh tarafından çekilen bir kısa film sebebiyle yaşanmıştı. Filmde İslam'ın kötü bir din olduğu propagandası yapılmıştı. Büyük tepki çeken filmin yönetmeni Gogh, Fas asıllı Hollanda vatandaşı bir terörist tarafından öldürülmüştü. Bunun üzerine aynı ay içinde Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi verilerine göre, 47 cami kundaklanmış, bunun yanında Hollanda'nın çeşitli yerlerinde İslamiyet karşıtı bildiriler dağıtılmıştı. Sonuç olarak film, her iki taraftan da radikal olanların ekmeğine yağ sürmüş ve şiddet olaylarının patlak vermesine yol açmıştır.⁹⁵ İslam düşmanlığını teşvik eden bir diğer olay da Hıristiyan dünyasının en yetkili dini lideri Papa 16. Benediktus, seçildikten sonra 11 Eylül olaylarının V. yıl dönümünde 12 Eylül 2006'da Almanya'nın Bavyera eyaletinde Regensburg Üniversitesi'nde yapmış olduğu konuşmayla Hıristiyan dünyasının İslam'a bakışını ortaya koymuştur. Papa konuşmasında "İslam'ın akla değer vermeyen, aklı yok sayan bir din olduğu, Muhammed yeni bir şey getirmediği, öğretilerini de şiddet ve kılıç zoruyla yaydığı" iddialarına yer vererek insanları İslam düşmanlığına teşvik etmiştir.⁹⁶

Avrupa'da çıkarılan bazı yasalar ve hükümet uygulamalarında Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve baskı yapılarak İslam karşıtı söylemlerin büyümesine neden olunmuştur.⁹⁷ Müslümanlara karşı yapılan yasal sınırlamalar, yazılı ve sözlü

⁹³ Zeynep İnanç-Selvet Çetin, "Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık", *Stratejik Düşünce Enstitüsü* (Aralık 2011): 3

⁹⁴ Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Batı'da İslam'a karşı yükselen korku ve nefretin yönetilmesinde farklı stratejiler benimsenerek, İslam karşıtlığı siyasetçi ve akademisyenlerce profesyonel bir şekilde yürütülmüştür. Bu konuda detaylı bilgi için bk. Mehmet Evkuran, "Bir Kimlik Politikası Olarak İslamofobi", *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*, ed. Osman Alacahan – Betül Duman (Ankara: Kemal İbn-i Hümmam Vakfı Yayınları, 2012), 163-177.

⁹⁵ Yine bu bağlamda Hollanda'da aşırı sağcı "Özgürlük Partisi" başkanı Geert Wilders tarafından 2008'de "Fitne" adında bir başka film piyasaya sürülerek İslam dini terör dini olarak sunulmaya çalışılmıştır. Filmde Kur'an ayetleri teröristlerin sergilediği vahşetlerle ve terör çağrılarıyla birlikte gösterilmiştir. Film yapımcısı hakkında açılan dava, Amsterdam mahkemesi tarafından beraatla sonuçlandırılmıştır (Oğuzhan Yanarışık, "Geliyorum' Diyen Felaket: Norveç Katliamı", erişim: 15 Kasım 2013, <http://akademikperspektif.com/2011/07/26/geliyorum-diyen-felaket-norvec-katliami>).

⁹⁶ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?", 30-31.

⁹⁷ Örneğin İsviçre'de minare yapılmasını yasaklayan anayasal düzenlemeye gidilmiştir. Bu çerçevede İsviçre hükümeti 29 Kasım 2009 tarihinde konuyu referanduma götürmüş, yapılan "minare referandumu" sonucunda, halkın % 57.50'sinin oyuyla camiye minare yapımı

hakaretler, bunlarla da sınırlı kalmamış, siyasi çevrelerce de devam ettirilmiştir. Bu anlamda özellikle yabancı ve göçmen karşıtı politikalarla ön plana çıkan aşırı sağ popülist partiler, siyasi düzlemde İslam düşmanlığının bayraktarlığını yapmaya devam etmişlerdir. Hatta bu söylemlerini parti programına koyarak seçim malzemesi yapmışlar, bu sayede seçmen oylarını kazanmayı amaçlamışlardır. Sözelimi Norveç'e bakarsak olursak 2013 yılında yapılan seçimlerde özellikle sağ partililer önemli başarılar elde etmişlerdir. Uzun bir aradan sonra Muhafazakâr Sağ Parti, İslam düşmanlığı ile tanınan İlerleme Partisi koalisyon hükümeti kurmuştur.⁹⁸ Sağın yükselişe geçmesiyle birtakım sakıncaları olabileceğine işaret eden Avrupa Komisyonu'nun içişlerinden sorumlu üyesi Cecilia Malmström bununla ilgili şu açıklamayı yapmıştır: "Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana hiç bu kadar çok aşırı sağcı partiyi seçilmiş hükümetlerde ve organlarda görmemiştir. Birçok Avrupa ülkesinde yabancı düşmanlığı, popülizm ve ırkçılık yükselişe geçmiştir."⁹⁹

Batılı yetkililer, İslamofobi ve Anti-İslamizm çatısı altında yürütülen bu saldırı ve eylemleri görmemezlikten gelmekte ve bunları engellemek için gerekli önlemleri almamaktadır. Batı'nın bu tavrı değişmediği sürece İslam karşıtı söylemler devam edecek gibi görünmektedir. Bunun en somut örneği Amerikalı bir Hıristiyan Kıpti tarafından 2012 yılında Hz. Muhammed'e hakaret eden "Müslümanların Masumiyeti" filminin çekilmesidir.¹⁰⁰ Dolayısıyla Batı, İslamofobiye yasal bir engel çıkarmadıkça, Müslümanları derinden yaralayan, üzen ve büyük tepkiler vermesine sebep olan İslam karşıtı faaliyetler ve saldırılar işlenmeye devam edecektir. Bu nedenle Batı, İslamofobinin etkisinin kırılması için gerekli çalışmaları acilen yapmalıdır. Zira İslamofobi sadece Müslümanlara değil Avrupa'ya da büyük zararlar vermektedir.¹⁰¹ Bunun en somut örneği 2011'de Norveç'te 77 kişinin ölümüne neden olan Brevik'in terör saldırısıdır. Norveç'te yaşanan bu katliam, batılı siyasetçi ve akademisyenlerin İslam'a ve Müslümanlara karşı ettikleri nefret tohumlarının ve korku politikalarının bir ürünü olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan Brevik saldırısını Batı'da yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda değerlendirmek gerekir. Daha açık bir ifadeyle batılılar, sık sık gündeme getirdikleri İslamofobi ve Anti-İslamizm söylemlerinin kendileri için nasıl tehlikeli sonuçlar doğuracağını Berwick terör olayını göz önüne alarak anlamaya çalışmalı ve bu söylemlerini tekrar gözden geçirmelidirler.

yasaklanmıştır. 2010'da Fransa'da kadınların yüzlerini örten burka ve peçe giymelerini yasaklayan kanuni düzenleme kabul edilmiş, 2011 yılında tesettür yasağı uygulamaları genişletilmeye başlatılmıştır. Muhammed Şerif, "İslamofobi: Nedenleri, Etkileri ve Çözümü", erişim: 20 Kasım 2013, <https://dogruhaber.com.tr/mobil/YazarOku.php?id=1429>.

⁹⁸ Jacobsen-Leirvik, "Norway", 453.

⁹⁹ Nikolaj Nielsen, "Growing Racism Spurs Rise in Extremist Parties, Commission Says", erişim: 22 Aralık 2014, <http://euromed-migrasy1.blogspot.com.tr/2013/08/eu-euobserver-growing-racism-spurs-rise.html>.

¹⁰⁰ Abdullah Sayın, "Müslümanların Masumiyeti Filmi", erişim 28 Kasım 2014, <http://akademikperspektif.com/2012/09/19/muslumanlarin-masumiyeti>.

¹⁰¹ Şerif, "İslamofobi: Nedenleri, Etkileri ve Çözümü".

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

Bununla birlikte şunu da söylememiz gerekir ki bu yönde batıda bazı olumlu gelişmeler olmuştur. Çünkü saldırganın kendi içlerinden çıkan biri olması ve kendilerinden olanı vurması batı insanını şaşkına çevirmiştir. Batı'nın içine düştüğü bu durumun ne kadar tehlikeli boyutlara ulaştığının farkına varan bazı batılı düşünürler, bir durum değerlendirmesi yaparak, Müslümanlara karşı yürütülen ırkçı ve ayrımcı politikalarını tekrar gözden geçirme ve sorgulama ihtiyacı hissetmişler, bunu da zaman zaman dile getirmişlerdir. Bu çerçevede terör saldırısını düzenleyen saldırganın (Berwick) aşırı sağcı olması özellikle Batı'da aşırı sağ tehdidini tartışmaya açmıştır. Batılı politikacılar arasında yapılan bu tartışmalar daha çok ırkçı örgütlenmeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda Avrupa ülkelerinde aşırı sağ eğilimlerin yarattığı tehlikeler ve yabancı düşmanlığı gibi konular ele alınarak, aşırı sağcı ve ırkçı örgütlenmelerin nasıl engelleneceği üzerinde durulmuştur. Nitekim bu gelişmelerle ilgili olarak Avrupa Birliği Komisyonu'nun içişlerinden sorumlu Cecilia Malmström, Norveç'te meydana gelen terör saldırısından sonra batılı yetkililer tarafından bir toplantı düzenlenerek bu konunun ele alınıp tartışıldığını ifade etmiştir. Diğer taraftan İspanya Başbakanı Jose Luis Zapatero konuyla ilgili "Bu saldırı, fanatizm, radikalizm ve yabancı düşmanlığına karşı birlikte harekete geçilmesini şart koşuyor" ifadelerine yer vererek, Norveç'teki olaya tüm Avrupalıların ortak bir yanıt vermesi gerektiğini kaydetmiştir.¹⁰² Fransız araştırmacı Prof. Dr. Vincent Geisser de Norveç'teki terör saldırısının temel sebebini Avrupa'da İslam karşıtı söylemlerin bir sonucu olarak değerlendirmiştir. Ayrıca bu tarz bireysel saldırıların meşrulaştırılmasında ve İslam karşıtı söylemlerin yaygınlaşmasında Avrupa'daki popülist sağ siyasetçilerin ve entelektüellerin de önemli rol oynadığını söylemiştir.¹⁰³ Benzer bir açıklama, yine Fransa'nın önde gelen ırkçılıkla mücadele kuruluşlarından "İrkçılığa Karşı Halklar Arası Dostluk Hareketi" (MRAP)'dan gelmiştir. MRAP'ın Norveç'teki katliam hakkında yayımladığı bildiriye, "Tüm Avrupa kıtasını saran bu zararlı atmosferde aşırı ve popülist sağ ağır sorumluluk taşımaktadır" ifadelerini kullanmıştır.¹⁰⁴ Dolayısıyla terör saldırısının, Berwick'in ilham aldığı aşırı sağcı ve İslâm karşıtı politikacı, yazar ve aktivistler üzerinde psikolojik bir baskı ortaya koyduğu, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, İslam ve Müslümanlara yönelik söylemlerde ve kararlarda bir durum değerlendirmesinin ve buna yönelik tartışmaların başladığı anlaşılmaktadır.¹⁰⁵ Nitekim –Norveç örneğinde olduğu gibi- Muhafazakar Sağ Partisi ile aşırı sağ popülist İlerleme Partisi yetkililerin saldırı sonrasında daha önceki İslam karşıtlığı söylemlerini bir tarafa bırakıp, oldukça olumlu açıklamalarda bulunması da bu değişimin İslam karşıtı söylemlerin azalacağını bir göstergesi olarak düşünülebilir.

¹⁰² Başak Özay, "Avrupa'da Aşırı Sağ Alarmı", erişim: 28 Kasım 2014, <http://www.dw.de/avrupada-asi-irak-alarimi/a-15270816>.

¹⁰³ Gurbetteyim, "İslamofobi'yi Araştıran Prof. Geisser: Norveçli Teröristin İslam Karşıtı Olması Tesadüf Değil".

¹⁰⁴ DW.COM, "Avrupa Konseyi De Norveç'i Uyarmıştı", erişim: 27 Aralık 2015, <http://www.dw.de/avrupa-konseyi-de-norve%C3%A7i-uyarm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1/a>.

¹⁰⁵ Hıdır, "Norveç Olayı ve Avrupa'nın İslâm ve Müslümanlarla Sınava", 32.

Sonuç

Geçmişten günümüze kadar farklı din ve kültürleri içinde barındırarak çok kültürlü bir yapıya sahip olan Norveç'te çeşitli ülkelerden gelen birçok etnik topluluk yaşamaktadır. Bunların çoğunluğunu 1950'lerden itibaren ülkeye yerleşmeye başlayan Müslüman göçmenler oluşturmuştur.

Norveç'te din özgürlüğü bağlamında başta Müslümanlar olmak üzere farklı dinlere mensup göçmenlerin kendi dinlerini özgürce yaşamalarına yönelik ilk ciddi adımlar 1960 ve 1964 yıllarında atılmış, Anayasaya ilave edilen bir maddeyle din özgürlüğü anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir. 13 Haziran 1969 yılında da tüm inançların özgür bir şekilde yaşanabileceği bir din özgürlüğünün sağlanabilmesi için "Dini Cemaatler Kanunu" çıkarılmıştır. Bu yeni kanuna göre İslam dini devlet düzeyinde yasal statü kazanmış, İslam'ın ülkenin resmi okullarında verilen din derslerinde ders olarak okutulmasına izin verilmiştir.

Norveç kamuoyunda giderek daha görünür hale gelen dinler arasında en hızlı büyüyen din ise İslam olmuştur. Müslümanların kısa zamanda ekonomik durumlarını iyileştirip, kendi organizasyonlarını ve iş yerlerini kurmaları, toplum içinde söz sahibi olmaları, Norveçliler tarafından endişe ve korku ile karşılanmıştır. Bu çerçevede medyada, siyasette ve akademik çevrelerde birtakım çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Bu süreçte yürütülen tartışmalarda Müslümanlar ön plana çıkartılarak, Müslüman toplumun dinî ve kültürel değerlerinin Norveç değerleriyle uyum sağlamadığı, bu nedenle Müslümanların topluma uyum sağlamalarına engel olduğu ileri sürülmüştür.

Diğer taraftan dünyanın değişik ülkelerinde meydana gelen terör olayları da İslam ile ilişkilendirilerek, Müslüman toplum Norveç'in güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Müslümanlara yönelik bu tutum, ilerleyen zaman içinde İslam karşıtı söylemlere dönüşerek yeni bir boyut kazanmıştır. Bu bağlamda İslamofobi ve Anti-İslamizm söylemleri sık sık gündeme getirilerek Müslümanlara karşı olumsuz bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla demokrasi ve özgürlük ülkesi olan Norveç'te İslam karşıtı söylemlere de zaman zaman rastlanmıştır. Gerek Norveç medyasının gerekse sivil toplum kuruluşlarının ve sağ görüşlü siyasi partilerin İslam karşıtı söylemleri, Norveç toplumunu derinden etkileyen ve protestoların yaşanmasına neden olan iki önemli olayın patlak vermesine sebep olmuştur. Bunlardan biri 2006 yılında yaşanan "Karikatür Krizi" diğeri de 2011 yılında Brevik tarafından gerçekleştirilen "Terör Saldırısı"dır.

Karikatür Krizi, 10 Ocak 2006'da Norveç'te yayın yapan "Magazinet" dergisinde daha önce Danimarka'nın Jyllands-Posten gazetesinde yayınlanan Hz. Muhammed'e hakaret içerikli karikatürün yayınlanmasıyla yaşanmıştır. Dergide yayınlanan karikatür ile İslam dini "şiddet kullanmaktan sakınmayan bir din" olarak gösterilmeye çalışılmış, Müslümanlar kışkırtılarak Norveç toplumunda çatışmacı bir ortam yaratılması hedeflenmiştir. Ancak Norveç'te bu olay, beklenildiği etkiyi yaratmamıştır. Norveçli yetkililer Magazinet dergisinde ve diğer gazetelerde yayınlanan karikatürlere sessiz kalmamış, bu olayın daha fazla

**İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-**

büyümeden çözüme kavuşturulması için olumlu bir tutum sergilemişlerdir. Diğer taraftan karikatür olayının krize dönüşmemesinde ve şiddet içerikli protestolarının yapılmamasında Norveç İslam Konseyi ve Hıristiyan-Müslüman Temas Grubu da önemli rol oynamıştır. Hükümet yetkilileri ile Hıristiyan ve Müslüman liderlerin olumlu girişimleri sayesinde Norveç'te karikatür krizi çok büyümeden barışçıl çözüm yolları ile önlenmiştir. Bu süreçte özellikle Hıristiyan liderler ve din adamlarının çoğu Müslüman toplumun lehine bir tutum sergilemek suretiyle Müslümanların yanında yer almışlardır. Karikatür krizi esnasında sosyal demokratlar, hükümet yetkilileri ve Hıristiyan liderler tarafından Müslümanlara sahip çıkılması, Norveç'in Danimarka ve diğer bazı Batı ülkelerinden daha uzlaşmacı bir yaklaşım sergilediğinin en önemli göstergesi olmuştur.

İslamofobi ve Anti-İslamizm bağlamında Norveç'te yaşanan bir diğer önemli olay da 22 Temmuz 2011'de Norveç kökenli Anders Behring Berwick tarafından gerçekleştirilen ırkçı ve faşist terör saldırısıdır. Norveç halkı için büyük bir travmaya neden olan bu saldırı, toplam 77 kişinin ölümüne neden olmuştur. Ülke tarihinde bir ilk olarak yaşanan bu olay, toplumun kendini her açıdan sorguladığı bir kırılma noktası oluşturmuştur. Dünya ülkeleri içinde demokrasi ve ifade özgürlüğü açısından örnek ülke olarak gösterilen Norveç, yaşanan bu olayla tüm bu değerleri toplum ve kurumlarıyla tartışılmaya açılmıştır. Norveç'teki bu katliam, batılı siyasetçi ve akademisyenlerin İslam'a ve Müslümanlara karşı ettikleri nefret tohumlarının ve korku politikalarının bir ürünü olduğunu göstermektedir. Söz konusu bu iki olay (Karikatür Krizi ve Terör Saldırısı), İslam ve Müslümanlara ilişkin yürütülen bu tartışmaların gündemde kalmasına ve günümüze kadar devam etmesine neden olmuştur. Ayrıca toplum tarafından İslam ve Müslümanların ülke güvenliğini ve Norveç kültürünü tehdit eden bir unsur olarak görülmesine ilişkin bir algının oluşmasında da önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte diğer batılı ülkelerin aksine Norveçli yetkililer -her ne kadar bazı popülist sağ siyasetçiler, medya mensupları ve radikal Hıristiyan dinî gruplar olumsuz tavır takınsalar da- özellikle terör saldırısından sonra özgürlük, çeşitlilik ve hoşgörü gibi demokrasinin vazgeçilmez unsurlarını ön planda tutarak azınlıklara karşı sergileyen ırkçı ve ayrımcı politika ve görüşlere karşı önemli mücadele etmişlerdir. Bilhassa İslam ve Müslümanlar hakkında yapılan tartışmalarda daha barışçıl ve ılımlı bir politika izleyerek Müslümanların haklarını savunmaya çalışmışlardır. Hükümetin dışında Norveç'te farklı inanç topluluklarının temsilcileri de toplum içinde yaşanan çatışmaların önlenmesi amacıyla işbirliği içinde olmuşlardır. Din ve inanç özgürlüğü, karşılıklı saygı ve hoşgörünün yerleşmesi ve yaygınlaşması konularında birlikte mücadele etmişlerdir. Buna mukabil Danimarka, Hollanda, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin hükümet yetkilileri, siyasetçileri, akademisyenleri ve basın mensupları, İslamofobi ve Anti-İslamizm çatısı altında yürütülen Müslümanlara yönelik saldırı ve eylemleri görmemezlikten gelmekte ve bunları engellemek için gerekli önlemleri almamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Norveç'te din ve inanç özgürlüğüne dair yürütülen çalışmalarının diğer ülkelere kıyasla iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Öte yandan Batılıların Müslümanlara yönelik bu olumsuz tavrı değişmediği sürece İslamofobiye yasal bir engel çıkarmadıkça, Müslümanları derinden yaralayan,

üzen ve büyük tepkiler vermesine sebep olan İslam karşıtı faaliyetler ve sözlü ve fiziki saldırıların işlenmeye devam edeceğini söylemek gerekir. Bu nedenle Batı, İslamofobi ve anti-İslamizm'in etkisinin kırılması için gerekli çalışmaları acilen yapmalıdır. Zira bu tür İslam karşıtı söylemler, sadece Müslümanlara değil Batı'ya da büyük zararlar verecektir.

Kaynakça

- Akçalı, Selda - Toker, Huriye. "22 July, Oslo, Norway: The Society Investigate Itself The Case Of Breivik Attack". *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/7 (2012): 27-48.
- Akgönenç, Oya. "İslama Fobya İle Mücadele". *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*. Ed. Osman Alacahan – Betül Duman. 13-20. Ankara: Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2012.
- Aouragh, Miriyam - Seymou, Richard. "After Oslo: Europe, Islam and the Mainstreaming of Racism". Erişim: 30 Haziran 2014. www.jadaliyya.com.
- Bat Ye'Or. *Eurabia: The Euro-Arab Axis*. Londen: Fairleigh Dickinson, 2005.
- Bawer, Bruce. *While Europe Slept: How Radical Islam is Destroying the West From Within*. NewYork: Knopf Doubleday, 2007.
- Berwick, Andrew Behring. "2083–A European Declaration of Independence". Erişim: 10 Mayıs 2017. <https://fas.org>.
- Bloul, Rachel A. "Anti-Discrimination Laws, Islamophobia, and Ethnicization of Muslim Identities in Europe and Australia". *Journal of Muslim Minority Affairs* 28/1 (2008): 7-25.
- Buehler, Arthur F. "İslamofobi: Batı'nın Karanlık Tarafının Bir Yansıması". Trc. Mehmet Atalay. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 55/1 (2014): 123-140.
- Bulaç, Ali. "İslamofobia'nın Zihni Arkaplanı Avrupa'nın Hıristiyan kimliği ve İslam". *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*. Ed. Osman Alacahan – Betül Duman. 157-174. Ankara: Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2012.
- Canatan, Kadir. "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım". *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*. Ed. Kadir Canatan-Özcan Hıdır. 19-32. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2007.
- Cappelen Damm. "Religioner og Livssyn". Erişim: 22 Ocak 2015. <http://radardigital.cappelendamm.no>.
- Christensen, Elise Grimsrud. *Fremstillinger av Den Andre i en Norsk-Muslimsk Kontekst*. Oslo: Universitetet i Oslo Press, 2010.
- Den Norsk Kirke. "Religious Leaders in Norway Denounce the Publication of Caricatures". Erişim: 3 Şubat 2014. <http://www.kirken.no>.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

- Det Norske Kongehus. "Kong Haralds Tale". Erişim: 12 Haziran 2013. <http://www.kongehuset.no>.
- Diva, "The Bomb Attack in Oslo and the Shootings at Utøya, Norway, 2011". Erişim: 15 Haziran 2014. <http://www.regjeringen.no>.
- Divendal, Iris. *Breivikde Islam en het Westen: Een studie naar culturele stereotypen in Anders Breiviks Europese Onafhankelijkheidsverklaring*. Yüksek Lisans Tezi, Humanities Universiteit, 2013.
- Donnelly, Laura. "Norway Attacks: National Front Member Suspended For Defending Anders Behring Breivik". Erişim: 20 Mayıs 2015. <http://www.telegraph.co.uk>.
- DW.COM, "Avrupa Konseyi De Norveç'i Uyarmıştı". Erişim: 27 Aralık 2015. <http://www.dw.de>.
- Erdoğan, M. Murat. "Batı Dünyasında İslamofobi ve Yeni Mücadelenin Psikolojik Alanı". *Stratejik Düşünce* (Ekim 2012): 20-25.
- Evkuran, Mehmet. "Bir Kimlik Politikası Olarak İslamofobi". *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi (Sivas, 18-19 Kasım 2011)*. Ed. Osman Alacahan – Betül Duman. 163-177. Ankara: Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yayınları, 2012.
- Gurbetteyim. "İslamofobi'yi Araştıran Prof. Geİsser: Norveçli Teröristin İslam Karşıtı Olması Tesadüf Değil". Erişim: 18 Haziran 2014. <http://www.gurbetteyim.com>.
- Haberler.com. "Norveç'te Pakistanlı Din Adamına Bıçaklı Saldırı". Erişim: 16 Haziran 2014. <http://www.sondakika.com>.
- Hassanpour, Jila. "Kritikk og Krenkelse". Erişim: 10 Ekim 2014. <http://www.irn.no>.
- Hıdır, Özcan. "Norveç Olayı ve Avrupa'nın İslâm ve Müslümanlarla Sınava". *Mostar* 79/6 (2011): 28-32.
- Hindustan Times. "Norway Killer İnsane: Lawyer". Erişim: 15 Nisan 2015. <https://www.hindustantimes.com>.
- Hoyre. "En Nasjonal Tragedie". Erişim: 26 Haziran 2013. <http://www.hoyre.no>.
- Huffpost. "French Richard Milletnorway Anders Berwick". Erişim: 20 Haziran 2016. <http://www.huffingtonpost.co.uk>.
- İnanç, Zeynep – Çetin, Selvet. "Avrupa'nın Kendine Dönen Silahu: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık". *Stratejik Düşünce Enstitüsü* (Aralık 2011): 1-36.
- İndependent. "English Defence League Warns UK Could Face Attacks". Erişim: 27 Haziran 2015. <http://www.independent.co.uk>.
- Jacobsen, Christine, M. "Theory And Politics in Research On Muslim Immigrants in Norway". *Journal for the Scientific Study of Islam* 3/2 (2008): 27-52.

- Jacobsen, Christine - Leirvik, Oddbjørn. "Norway". *Yearbook of Muslims in Europe*. Ed. Jørgen Nielsen - Samim Akgönül - Ahmet Alibasic - Egdunas Raciū. 4: 441-454. Boston: Brill Leiden, 2012.
- Kalın, İbrahim. "Medeniyetler Çatışması'nın Yeni Cephesi: İslamofobi". Erişim: 12 Kasım 2013. <http://haber.Star-gazete.com>.
- Kaya, Ayhan. "İslamofobi Karşısında Kurulması Gereken Söylemin İpuçları". *Mostar* 79/6 (2011): 34-37.
- Kirman, M. Ali. "İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?", *Journal of Islamic Research* 21/1 (2010): 21-39.
- Komisyon. "Ülkelerin İhlal Karneleri: Norveç". *UHİM Uluslar Arası Hak İhlalleri İzleme Merkezi Raporu*. Erişim: 23 Nisan 2014. <http://www.uhim.org>.
- Kuyucuoğlu, İsa. "Danimarka'da Karikatür Krizi ve Yankıları". *Batı Dünyasında İslamofobi*. Ed. Kadir Canatan - Özcan Hıdır. 405-434. Ankara: Eski Yeni Yayınevi, 2007.
- Kværne, Per- Vogt, Kari. *Religionsleksikon*. Oslo: Cappelen Akademisk, 2002.
- Leirvik, Oddbjørn. "Muslims in Norway: Value Discourses and Interreligious Dialogue". *Tidsskrift for Islamforskning* 8/1 (2014): 137-616.
- Leirvik, Oddbjørn. "The Cartoon Controversy in Norway: The New Christian Right and Liberal Fundamentalism Confronting Islam?". *Fundamentalism in the Modern World*. Ed. Ulrika Mårtensson. 2: 125-146. London: I.B. Tauris, 2011.
- Leirvik, Oddbjørn. "Kvar Var Karikaturesaka Eit Bilete På?". *Kirke og Kultur* 11/2 (2006): 147-160.
- Leirvik, Oddbjørn. "Christianity and Islam in Norway: Politics of Religion and Interfaith Dialogue". *Canadian Diversity* 4/3 (2005): 7-10.
- Leirvik, Oddbjørn. *Religionspluralisme: Mangfald, Konflikt og Dialog i Norge*. Oslo: Pax Forlag, 2010.
- Mala, Elisa - Goodman, David. "At Least 80 Dead in Norway Shooting". Erişim: 18 Haziran 2014. <http://www.nytimes.com>.
- Michelsen, Ole Jakob. *En Analyse av Stopp Islamiseringen av Norge (SIAN) Sin Anti-Islamske Diskurs*. Yüksek Lisans Tezi, Üniversitete i Oslo, 2012.
- Millet, Richard. *Langue Fantôme: Essai Sur la Paupérisation de la Littérature: Suivi de Éloge Littéraire d'Anders Breivik*. Paris: Roux Yayıncılık, 2012.
- Milliyet. "Çokkültürlü Norveç Breivik'i Hak Etti". Erişim: 20 Haziran 2016. <http://www.milliyet.com.tr>
- Nairaland. "Norway Muslims Protest Prophet Pig Cartoon". Erişim: 18 Ekim 2014. <http://www.nairaland.com>.

İSLAMOFOBİ BAĞLAMINDA İSLAM KARŞITI SÖYLEMLERİN BATI DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI: NORVEÇ ÖRNEĞİ
-KARİKATÜR KRİZİ VE BERWICK TERÖR SALDIRISI-

- Nettavisen. "Dra Tilbake Dit Du Kommer Fra". Erişim: 17 Haziran 2014. <http://www.nettavisen.no>.
- Nielsen, Nikolaj. "Growing Racism Spurs Rise in Extremist Parties, Commission Says". Erişim: 22 Aralık 2014. <http://euromed-migrasyl.blogspot.com.tr>.
- Norsk Rikskringkasting. "Muslimer Ble Hetset Etter Terroren". Erişim: 27 Eylül 2014. <http://www.nrk.no>.
- Norsk Rikskringkasting. "Uten Tvil". Erişim: 20 Nisan 2015. <https://www.nrk.no>.
- Oftestad, Bernt T. *Den Norske Statsreligionen*. Kristiansand: Høyskole Forlaget, 1998.
- Önal, Recep. *Avrupa'da İslam ve Müslüman Azınlıklar*. Bursa: Emin Yayınları, 2017.
- Öney, Sezin. "Vicdanın İslamofobi, 'Yabancı' Korkusu ve Aşırı Sağın Şeytan Üçgeninde Kaybı: Avrupa'nın Değişen Zihin Coğrafyası". *Mostar* 79/6 (2011): 38-41.
- Özay, Başak. "Avrupa'da Aşırı Sağ Alarmı". Erişim: 28 Kasım 2014. <http://www.dw.de>.
- Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi. "Norveç'te Terör ve Berwick'in Manifestosu". Erişim: 23 Nisan 2014. <http://utsam.org>.
- Rasmussen, Tarald. "Religion i Norge". *Store Norske Leksikon*. Ed. Petter Henriksen. 11: 240-243. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005.
- Sayın, Abdullah. "Müslümanların Masumiyeti Filmi". Erişim: 28 Kasım 2014. <http://akademikperspektif.com>.
- Stensvold, Anne. "Amerikansk Vekkelses: Kristendom i Norge". *Norges Religions Historie*. Ed. Arne Bugge Amundsen. 342-355. Oslo: Universitetsforlaget, 2005.
- Stensvold, Anne. "From Monopoly to Pluralism: Norwegian State Religion in the Modern Era". Erişim: 29 Ekim 2017. <http://kotor-network.info>.
- Strabac, Zan -Valenta, Marko. "Attitudes Toward Muslims in Norway". *Islamofobia in The West*. Ed. March Helbling. 56-69. London: Routledge, 2012.
- Store Norske Leksikon. "Terrorangrepene i Norge 22. Juli 2011". Erişim: 25 Haziran 2013. <https://snl.no>.
- Synnestvedt, Marita. "Ikke et Angrep på Norge – Men Misbruk av Ytringsfriheten". Erişim: 18 Haziran 2013. <http://kontrovers.no>.
- Şerif, Muhammed. "İslamofobi: Nedenleri, Etkileri ve Çözümü". Erişim: 20 Kasım 2013. <https://dogruhaber.com.tr>.
- Themes, Kiwi. "Politisk Terror i Norge Etter 1945". Erişim: 15 Kasım 2014. www.motmakt.no.

- Under Samme Himmel. "Aktuelle Spørsmål: Karikaturtegning Karikaturer av Profeten Muhammed". Erişim: 25 Eylül 2014. <http://undersammehimmel.cappelendamm.no>.
- UTROP. "Mulimer Føler Seg Mistenkeliggjort". Erişim: 15 Haziran 2014. <https://www.utrop.no>.
- Ünal, Şeref. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. Ankara: TBMM Basımevi, 1995.
- VG Nett. "Kadra: Muslimer Ble Jaget Nedover Gatene". Erişim: 15 Haziran 2014. <http://www.vg.no>.
- Vogt, Kari. "İslam". *Store Norske Leksikon*. Ed. Petter Henriksen. 7: 617-623. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005.
- Yanarışik, Oğuzhan. "Geliyorum Diyen Felaket: Norveç Katliamı". Erişim: 15 Kasım 2013. <http://akademikperspektif.com>.
- Yılmaz, Mustafa S. "Bir Terimin Arkeolojisi: Antisemitizmin Teolojik ve Politik Tarihi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/2 (2017): 1181-1216.
- Yılmaz, Ömer. "Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Ulus Anayasalarında Din ve Vicdan Özgürlüğü". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 11/1 (2007): 299-315.